

VAKIF ÜNİVERSİTELERİ

ve

TRB1 BÖLGESİNDE VAKIF ÜNİVERSİTELERİNİN
KURULABİLİRLİĞİ

Hazırlayan:

Dr. Sertaç HOPOĞLU- Uzman

Fırat Kalkınma Ajansı

Planlama, Programlama ve Koordinasyon Birimi

MALATYA, EKİM 2012

ÖNSÖZ

Küreselleşme, günümüz toplumunun işleyişini birçok yönden değiştirmiş, sosyo-ekonomik olgulara yeni anlamlar yüklemiştir. Günümüzde artık bilgi toplumu olabilmek ve bilgiye dayalı üretim yapabilen ekonomilere sahip olabilmek, kalkınma için önemli ön şartlardan biri olarak kabul görmektedir. Bilgi toplumunun oluşumu bilgiyi öğrenme, geliştirme ve kullanma becerilerine sahip bireylerin eğitimiyle olmaktadır. Mesleki becerilerin edinildiği yükseköğretim, bilgi toplumunun oluşumu için önemli bir araçtır.

Türkiye’de yükseköğretim hizmeti üniversiteler aracılığıyla sunulmaktadır. Cumhuriyetin başlangıcından bu yana yükseköğretim devlet (kamu) üniversiteleri aracılığıyla sunulan bir kamusal mal olarak görülmüştür. Avrupa Birliği yolunda en önemli üstünlüklerimizden biri olan genç ve eğitilmiş bir işgücünün sürdürülmesi açısından yükseköğretim önem arz etmektedir. Bu amaca yönelik olarak “her ilde bir üniversite” politikası ile her ilde kamu üniversiteleri açılmıştır. Ancak, son otuz yıl içinde, gerek genç nüfusun artışı, gerek değişen ekonomik şartların ortaya çıkardığı gereksinimlerden dolayı, yükseköğrenime artan bir talep ortaya çıkmıştır.

Vakıf üniversiteleri, artan yükseköğrenim talebinin karşılanmasında önemli rol oynamaktadırlar. Çoğunlukla “özel” üniversite olarak adlandırılan bu üniversitelerin ileride de yükseköğretim sektörünün önemli aktörleri olacakları düşünülmektedir. Türkiye’de ilk vakıf üniversitesi 1982 yılında kurulmuş olup, özellikle 1990’ların sonu ve 2000’li yılların başında ve 2008-2012 yılları arasında vakıf üniversitesi sayılarının hızla arttığı görülmektedir. Başlangıçta sadece üç büyük ilde yoğunlaşan vakıf üniversiteleri artık Anadolu’da da açılmaya başlamıştır.

Vakıf üniversitelerinin kuruluş koşulları ve sürecinin anlaşılması, bölgemizde gelecekte bu gibi girişimler için bir altyapı oluşturabilmesi açısından önemlidir. Vakıf ya da kamu, kurulan her üniversitenin bölgesel sosyo-ekonomik gelişmeye katkılarının bilincinde olarak, vakıf üniversitelerini inceleyen bu araştırmanın bölgemiz ve ülkemizin kalkınmasına katkıda bulunmasını temenni ederim.

YÖNETİCİ ÖZETİ

Küreselleşme ile birlikte “bilgiye dayalı üretim” ve bölgesel kalkınma arasındaki üretim daha görünür hale gelmiştir. Bilgiye dayalı üretimin en temel yapıtaşı donanımlı ve yaratıcı bireylerin oluşturduğu beşeri sermayedir. Beşeri sermayenin oluşumunda, mesleki becerilerin edinildiği yükseköğretim kurumlarının payı yadsınmaz.

Kalkınma amacına yönelik olarak eğitilmiş işgücünün yetiştirilmesi her ülkede ulusal önceliklerden biri olagelmıştır. Cumhuriyet döneminde de kamu üniversitelerinin kurulması bölgesel eşitsizlikleri gidermede bir politika aracı olarak algılanmıştır. Bu nedenle yükseköğretim hizmetleri devlet eliyle sağlanan bir kamu hizmeti olagelmıştır. Ancak, nüfus artışı ve yeni teknolojilerin gelişimi yükseköğrenime olan talebi dünya çapında artırmaktadır. Kamunun yükseköğrenim talebini karşılamada yetersiz kaldığı durumlarda özel yükseköğretim kurumları devreye girmektedir. Özel yükseköğretim kurumları dünya çapında hatırı sayılır bir sektör oluşturmaktadır.

Türkiye’de ise kanuni düzenlemeler doğrultusunda özel yükseköğretim kurumları bulunmamakta, ancak kar amacı gütmeyen vakıflar tarafından kurulan vakıf üniversiteleri ve yükseköğretim kurumları bu boşluğu doldurmaktadır. Hiçbir karları olmamasına rağmen aldıkları ücretler nedeniyle “özel üniversite” olarak tanımlanan vakıf üniversitelerinin sayısı her yıl artmaktadır.

Yükseköğretim sistemimizde giderek artan bir öneme sahip vakıf üniversitelerinin yasal temelleri Anayasa ile belirlenmiş olup, bu kurumlar 2547 sayılı Yükseköğretim kanununa tabidirler. Vakıf üniversiteleri kurulurken, konuşlanacağı araziler için irtifa hakkı ve yarı fiyatına arazilerini satın alma gibi kolaylıklardan faydalanabilmekte ayrıca katma değer vergisi dışında Kurumlar Vergisi, Emlak Vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisi ve belediyelere ödenen çeşitli vergilerden muaf tutulmaktadır. Başlıca gelir kaynakları kurucu vakfın katkısı, öğrenci katkı payları ve çok sıkı bir prosedürden sonra hak kazanılabilen devlet yardımından ibaret olan vakıf üniversiteleri, işletmeden kaynaklanan kazançlarını üniversitenin gelişimi için harcamak zorundadırlar. Bu anlamıyla Türkiye’deki vakıf üniversiteleri özel üniversitelerden farklılaşmaktadır. Diğer yandan, bir sonraki yılın cari masraflarının %20’sini karşılayacak gelir üretememeleri vakıf üniversitelerinin en önde gelen kapatılma koşuludur. Bu durumda sürdürülebilir gelirler için vakıf üniversiteleri çoğunlukla öğrencilerden gelen katkı paylarına bağlı kalmaktadır. Kısacası, herhangi bir vakıf

üniversitesi öğrenciler tarafından tercih edilmezse ve kurucu vakıf yıllık cari giderlerin %20'sini karşılayamazsa kapanabilme tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Bu durumda öğrencilerin vakıf üniversitelerini tercih etmeleri önem kazanmaktadır. Vakıf üniversiteleri kontenjanları Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenmekte, ancak bu kontenjanlar kamu üniversitelerince sağlanan hizmetin parasız (ikinci öğretim dışında) olması dolayısıyla çoğunlukla tam olarak doldurulamamaktadır. Vakıf üniversitelerinin tercih edilmesinde fiyat, akademik kadro, kontenjan sayıları, fiziki ortamlar, staj programları, burslar gibi birçok faktör etkili olabilmektedir.

TRB1 bölgesinde çeşitli zamanlarda vakıf üniversitesi kurulması çabaları olmuştur. Bu çabalar bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından önde gelen illerinden Elazığ ve Malatya'dadır. Bu iki il bölgenin cazibe merkezleri arasında olup, bu iki ili tercih eden öğrencilerin maddi olarak iyi fiyatlandırılmış bir vakıf üniversitesini tercih edebilecek düzeydedirler. Ancak, olası bir vakıf üniversitesinin sadece üniversite kurmuş olmak için kurulmaması gerekir. Olası bir vakıf üniversitesinin kalkınmada farklılık yaratabilecek, ülkede ve bölgede eksikliği bulunan, istihdam edilebilirliği yüksek ve yabancı dilde eğitim verilen programlara odaklanması gerekmektedir. TRB1 bölgesinde kurulabilecek bir vakıf üniversitesi yerleşkesi üniversite-sanayi işbirliğini artıracak bir mekânda kurulabilmelidir. Bunun yanı sıra, olası vakıf üniversitesi üç büyük şehirde açılmış tematik üniversitelerin bir şubesi şeklinde de kurulabilir. Yurtiçi ve yurtdışında yoğun bir tanıtım ile olası bir TRB1 vakıf üniversitesinin tercih edilebilirliği artırılabilir.

Olası vakıf üniversitelerinin öğrenciler tarafından tercih edilebilmesi için gereken nedenleri kurucu vakıfların baştan yaratması gerekmektedir. Öncelikle bölgede veya komşu bölgelerde bulunan üniversiteleri tekrarlamamak için olası vakıf üniversitesinin uzun vadede uzmanlaşacağı alanı ve eğitim felsefesini belirlemek gerekmektedir. Küçük veya orta büyüklükte ve teknoloji ve tasarım alanlarına yoğunlaşmış bir üniversitede kaliteli bir eğitim, iyi bir fiyatlandırma ile sunulabilir ve kaliteli ve istihdam edilebilir çıktılar (mezunlar) üretilebilirse TRB1 bölgesinde bir vakıf üniversitesi başarılı olabilir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
YÖNETİCİ ÖZETİ	ii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	v
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	1
1.2. Çalışmanın Yöntemi.....	1
2. YÜKSEKÖĞRETİM SEKTÖRÜ	2
2.1. Üniversite Kavramı ve Dünyada Üniversiteler.....	2
2.2. Üniversite Türleri.....	2
2.3. Dünyada Özel Yükseköğretim Sektörünün Büyüklüğü	2
3. TÜRKİYE’DE YÜKSEKÖĞRETİM	11
3.1. Kısa Tarihçe	11
3.2. Vakıf Üniversitelerinin Yasal Dayanakları	15
3.3. Vakıf Üniversitelerinin Mali Kaynakları.....	17
3.4. Vakıf Üniversitelerinin Kurulma Aşamasındaki Adımlar	21
3.5. Vakıf Üniversitelerinin Kapanma Koşulları.....	25
3.6. Vakıf Üniversiteleri Sektörünün Büyüklüğü	27
3.7. Vakıf Üniversitelerinin Tercih Edilme Oranları	28
3.8. Vakıf Üniversitelerinin Tercih Edilmesini Etkileyen Bazı Faktörler.....	30
3.9. Vakıf Üniversitelerinin Sorunları.....	36
4. TRB1 BÖLGESİNDE VAKIF ÜNİVERSİTELERİNİN KURULABİLİRLİĞİ	38
4.1. TRB1 Bölgesinde Vakıf Üniversitesi Kurma Çabaları	38
4.2. TRB1 Bölgesinde Olası Vakıf Üniversiteleri Kapasitesinin Analizi.....	42
4.3. GZFT Analizi.....	46
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	48
KAYNAKÇA.....	55

KISALTMALAR LİSTESİ

- AB** : Avrupa Birliği
- KDV** : Katma Değer Vergisi
- KKTC** : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
- KTO** : Konya Ticaret Odası
- KYK** : Kredi ve Yurtlar Kurumu
- OECD** : Organization for Economic Co-operation and Development (İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı)
- TBMM** : Türkiye Büyük Millet Meclisi
- TL** : Türk Lirası
- TÜİK** : Türkiye İstatistik Kurumu
- YÖK** : Yükseköğretim Kurulu

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Kurum Tipine Göre Yükseköğretim Öğrenci Yüzdeleri (2009).....	4
Tablo 2.2. Yükseköğretimde Uluslararası ve Yabancı Öğrenciler (2000, 2004, 2009)	6
Tablo 2.3. Bazı OECD Ülkelerinde Kurum Tipine Göre Yerli Öğrencilere Uygulanan en az 3 Yıllık Yükseköğretim Programlarının Tahmini Yıllık Ortalama Kayıt Ücretleri (2008-2009 Akademik Yılı Kayıtlarına göre, Amerikan Doları)	9
Tablo 3.1. Türkiye’de 2010-2011 Akademik Yılı Yükseköğretim Örgün Öğretim Öğrenci Sayıları.....	14
Tablo 3.2. Türkiye’de 2010-2011 Akademik Yılı Görevlerine Göre Akademik Personel Sayıları	14
Tablo 3.3. Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin Ortalama Tercih Edilme Durumları (2009)	29
Tablo 3.4. Seçilmiş Programlar Bazında Vakıf Üniversitelerinin 2012-2013 Akademik Yılı Fiyatları (TL, KDV Dâhil).....	31
Tablo 4.1. TRB1 Bölgesi Üniversitelerinde Sunulan Dört Yıllık Programlar	39
Tablo 4.2. TRB1 Bölgesi ve Türkiye’de Yükseköğretim Öğrenci ve Öğretim Elemanı Sayıları (2009-2010)	43
Tablo 4.3. TRB1 Bölgesi Üniversiteleri İkinci Öğretim ve Yörelere Göre Öğrenci Sayıları..	44
Tablo 4.4. TRB1 Bölgesi Lise Düzeyinde Öğretim Veren Özel Kurumlar ve Öğrenci Sayıları (2012).....	45
Tablo 4.5. TRB1 Bölgesi Yükseköğretim Yurt Kapasiteleri (2012).....	46
Tablo 4.6. GZFT Analizi.....	47

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Türkiye’de Yıllara Göre Toplam Üniversite Sayıları.....	12
Şekil 3.2. Türkiye’de Vakıf Üniversitelerinin Coğrafi Dağılımı.....	13

1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Amacı

Küreselleşme ile birlikte dünyada iktisadi faaliyetlerin yapısı değişmiştir. Günümüzde bilgiye dayalı üretim ile farklılaşmış mal ve hizmetler üretebilen toplumlar ve bölgeler önemli kalkınma hamleleri gerçekleştirebilmektedir. Bilgiyi üretebilen, özümseyebilen ve iyi kullanan bireyler günümüz ekonomilerinde ihtiyacı duyulan yaratıcı beşeri sermayeyi oluşturmaktadır.

Evrensel bilginin üretildiği ve öğretildiği üniversiteler beşeri sermayenin gerekli bilgi ve becerilerle donatıldığı kurumlardır. Yükseköğretim görmüş bireyler gerek iş hayatında gerek sosyal hayatta avantajlı konumdadırlar. Bu nedenle tüm dünyada yükseköğretime olan talep artmaktadır. Bu talebin kamu tarafından karşılanamadığı durumlarda, özel sektör tarafından kurulan yükseköğretim kurumları devreye girmektedir.

Genç bir nüfusa sahip olan ve gün geçtikçe artan bir yükseköğretim talebinin yaşandığı ülkemizde kanuni düzenlemeler doğrultusunda özel yükseköğretim kurumları bulunmamakta, ancak kar amacı gütmeyen vakıflar tarafından kurulan ve kendi gelir-giderlerini dengeleyerek yükseköğretim hizmeti sağlayan vakıf üniversiteleri ve yükseköğretim kurumları bu boşluğu doldurmaktadır. Hiçbir karları olmamasına rağmen aldıkları ücretler nedeniyle “özel üniversite” olarak tanımlanan vakıf üniversitelerinin sayısı her yıl artmaktadır.

Bu çalışma TRB1 bölgesinde olası bir vakıf üniversitesi için mevcut potansiyeli değerlendirmek ve bir vakıf üniversitesinin bölgede kurulabilirliğini araştırmak için düzenlenmiştir. Rapor hem TRB1 bölgesinde, hem de Türkiye'nin diğer NUTSII bölgelerinde gelecekte yapılacak benzer vakıf üniversitesi kurma girişimleri için de rehber olacak bilgiler içermektedir. Araştırma sonucunda yapılan önerilerin ileride kurulabilecek olası vakıf üniversiteleri için de faydalı olacağı düşünülmektedir.

1.2. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada öncelikle mevcut sistem hakkında bir literatür araştırması yapılarak dünyada özel yükseköğretim sektörünün konumu ve Türkiye'de vakıf üniversiteleri sisteminin ana hatları ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Dünyada mevcut durumun ortaya konulması için özellikle OECD istatistiklerinden yararlanılmıştır. Türkiye'deki görebilmek için YÖK ve TÜİK istatistiklerinden derlenen ikincil veriler kullanılmıştır. TRB1 bölgesi için kurgulanan göstergeler için ikincil veriler illerin Üniversiteler, Milli Eğitim Müdürlükleri ve KYK Yurt Müdürlüklerinden alınmıştır.

Özellikle bölgesel veriler temel alınarak TRB1 bölgesinde olası bir vakıf üniversitesinin başarılı olabilme durumunun analizi yapılmıştır. Sonuç ve öneriler bölümünde ise mevcut durum ve bölgesel verilerin analizi ışığında, olası bir vakıf üniversitesi girişimini başarıya ulaştırabilecek hususlar tartışılmıştır.

2. YÜKSEKÖĞRETİM SEKTÖRÜ

2.1. Üniversite Kavramı ve Dünyada Üniversiteler

Üniversite, Eflatun ve Aristo'nun hiçbir politik ve dini baskı unsuru olmadan öğrencileri ile felsefi tartışma yarattıkları ortamdan esinlenerek kurulan evrensel ölçekte bağımsız ve tüzel kişiliğe sahip kurumlardır. Üniversiteler, amaçları evrensel bilgiyi öğretmek ve yaymak olan, felsefi tartışma ortamında akıl sürecini duygusal sürecin önüne alarak kişilerin olayları görerek ve tartışarak farkına varmasını sağlayan ortamlardır¹.

Yapılan bazı araştırmalara göre dünya üzerinde 20.300'den fazla üniversite olduğu bildirilmektedir². Bu üniversiteler arasında, örneğin 1088 yılından bu yana faaliyette olan Bologna Üniversitesi gibi eski üniversitelerin yanı sıra, henüz bir yaşını doldurmuş birçok üniversite de yer almaktadır.

2.2. Üniversite Türleri

Üniversitelerin sağladığı eğitim hizmetleri işlevsel açıdan “yarı kamusal hizmet” olarak tanımlanabilir. Yani, bu hizmetler “devlet veya diğer kamu tüzel kişilerinince üretilmekle birlikte, tam kamusal nitelikte değildir. Bunlar, bölünebilir ve pazarlanabilir nitelikteki hizmetlerdir. Bu niteliklerinden dolayı fiyatlandırılabilirler” (Söyler, 2008: 57-58). Dolayısıyla, yükseköğretim hizmetleri devlet tarafından sağlanabildiği gibi, özel sektör tarafından da belirli fiyatlarla sağlanabilir. Bir ayırım yapılacak olursa, yükseköğretim hizmetlerinin devlet eliyle sağlandığı ve yürütüldüğü üniversiteler “kamu üniversitesi” veya “devlet üniversitesi”, özel sektör eliyle sağlandığı kurumlar ise “özel üniversite” olarak adlandırılabilir.

2.3. Dünyada Özel Yükseköğretim Sektörünün Büyüklüğü

OECD tarafından 2001 yılından bu yana her yıl yayınlanmakta olan *Education at a Glance 2011: OECD Indicators* (Bir Bakışta Eğitim 2011: OECD Göstergeleri) adlı raporun bulgularına göre, yükseköğretim daha iyi istihdam imkânlarına erişim ve daha iyi sosyal

¹ <http://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%9Cniversite> (Erişim: 11.06.2012)

² <http://www.webometrics.info/> (Erişim: 11.06.2012)

çıktılar ile ilişkilendirilmektedir. Dolayısıyla bireylerin yükseköğretim programlarından mezuniyet oranları artmaktadır. Bu durum gelecekte yükseköğretime katılımın artan bir şekilde devam edeceğinin de bir göstergesi sayılabilir. Yükseköğretime katılım, günümüzün bilgiye dayalı toplumunda, işgücü piyasasının önem verdiği yüksek düzeydeki beceriler ve bilginin bir ülkenin nüfusu tarafından ne derecede elde edinildiğinin kısmi bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır (OECD, 2011: 293). Ancak artan öğrenci sayılarının hepsini massedecek kamu üniversiteleri sistemleri her yerde mevcut olmayabilir. Bu gibi durumlarda, özel üniversiteler aracılığıyla artan talebin yükseköğretime katılımı sağlanabilir. Nitekim özel üniversiteler tüm dünyada yükseköğretim sektörünün önemli aktörleridir.

Tablo 2.1.'den de görülebileceği gibi, bazı OECD ülkelerinde yükseköğretim hizmetleri çok yüksek oranlarda özel sektör tarafından yürütülmektedir. 2005 yılı istatistiklerine göre dünya genelinde, özel yükseköğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin oranı 1985'de yaklaşık % 18 iken, 2005 yılında bu oran % 30'a yaklaşmıştır (YÖK, 2007a: 5). Bu eğilimin devam ettiği varsayılırsa, 2025 yılında tüm dünyada yükseköğretim öğrencilerinin yaklaşık %40'ının özel yükseköğretim kurumlarında eğitim göreceği kestirimi yapılabilir.

Tablo 2.1. Kurum Tipine Göre Yükseköğretim Öğrenci Yüzdeleri (2009)

	Kurum Tipi					
	En az 2 Yıllık Okullar			3 yıl üzeri Okullar, YL ve Doktora dâhil		
	Kamu	Kamuya- bağımlı Özel	Bağımsız Özel	Kamu	Kamuya- bağımlı Özel	Bağımsız Özel
OECD	1	2	3	4	5	6
Avustralya	84,2	4,0	11,8	96,2	a	3,8
Avusturya	70,3	29,7	x(2)	84,8	15,2	x(5)
Belçika(1)	44,2	55,8	m	41,8	58,2	m
Şili	8,9	2,6	88,5	29,0	23,2	47,8
Çek Cum.	67,3	30,3	2,4	87,1	a	12,9
Danimarka	98,9	0,5	0,6	98,2	1,8	n
Estonya	46,6	16,9	36,5	0,2	91,2	8,6
Finlandiya	100,0	n	a	83,7	16,3	a
Fransa	70,0	8,4	21,6	85,0	0,8	14,2
Almanya (3)	57,5	42,5	x(2)	94,6	5,4	x(5)
Macaristan	54,2	45,8	a	86,4	13,6	a
İzlanda	30,5	69,5	n	79,5	20,5	n
İrlanda	97,6	a	2,4	96,6	a	3,4
İsrail	33,6	66,4	a	9,3	77,4	13,3
İtalya	87,2	a	12,8	92,4	a	7,6
Japonya	7,8	a	92,2	24,6	a	75,4
Kore	3,3	a	96,7	24,6	a	75,4
Meksika	95,5	a	4,5	65,9	a	34,1
Yeni Zelanda	59,4	30,8	9,8	96,5	2,6	0,9
Norveç	43,2	56,8	x(2)	85,8	14,2	x(5)
Polonya	74,9	a	25,1	66,6	a	33,4
Portekiz	97,0	a	3,0	75,7	a	24,3
Slovak Cum.	81,9	18,1	n	86,7	n	13,3
Slovenya	80,2	4,4	15,4	91,6	5,0	3,4
İspanya	79,7	14,6	5,7	89,7	n	10,3
İsveç	58,4	41,6	n	93,1	6,9	n
İsviçre	34,0	35,3	30,7	95,3	3,1	1,6
Türkiye	96,4	a	3,6	93,4	a	6,6
Birleşik Krallık	a	100,0	n	a	100,0	n
A.B.D.	79,1	a	20,9	71,5	a	28,5
OECD Ortalaması	61,6	20,7	17,7	70,7	14,0	15,3
EU21 Ortalaması	71,8	20,4	7,8	76,2	15,7	8,2
Diğer G20						
Arjantin (2)	58,7	17,1	24,2	79,8	a	20,2
Brezilya	15,0	a	85,0	27,5	a	72,5
Endonezya	47,9	a	52,1	38,3	a	61,7
Rusya Federasyonu (3)	95,2	a	4,8	83,1	a	16,9

Kaynak: Education at a Glance 2011: OECD Indicators, s.307'de bulunan tablodan kısaltılarak uyarlanmıştır.

Kısaltmalar ve Tanımlar:

EU21: Hem OECD, Hem Avrupa Birliği üyesi olan 21 ülke.

G20: Avrupa Birliği ve dünyanın en gelişmiş 19 ekonomisinin maliye bakanları ve merkez bankası başkanlarının katılımıyla oluşturulan grup.

Kamuya-Bağımlı Özel: Temel bütçesinin %50'den fazlasını kamudan alan veya öğretim personelinin maaşlarını kamunun ödediği kurumlardır. "Kamuya Bağımlı" tanımı sadece bütçe anlamındaki ilişkiyi belirtmektedir, bu gibi kurumlar doğrudan kamunun yönetimi veya düzenlemesi altında değildirler (OECD, 2011: 437).

Bağımsız Özel: Temel bütçesinin %50'den azını kamudan alan veya öğretim personelinin maaşlarını kamu tarafından ödenmediği kurumlardır. "Bağımsızlık" tanımı sadece bütçe anlamındaki ilişkiyi belirtmektedir(OECD, 2011: 438).

YL: Yüksek Lisans

(1): Bağımsız özel kurumlar dâhil edilmemiştir.

(2): 2008 yılı verileri temel alınmıştır.

(3): Yüksek Lisans ve Doktora programları dâhil edilmemiştir.

a: Kategori uygulanabilir olmadığından veriler uygulanabilir değildir.

m: Mevcut veri yoktur.

n: Büyüklüğü ihmal edilebilir düzeyde veya sıfırdır.

x(2): Veri 2.nci sütuna dâhil edilerek gösterilmiştir.

x(5): Veri 5.nci sütuna dâhil edilerek gösterilmiştir.

Diğer yandan, küreselleşme ile birlikte bilginin dolaşımının serbestleşmesi ve bireylerin hareketliliğinin artması, kaliteli veya kendi bütçesine göre eğitim imkânları arayan bireylerin, yani "uluslararası" öğrencilerin sayısını artırmıştır (OECD, 2004). Yükseköğretimde "uluslararasılaşma" olarak adlandırılan bu olgu birçok üniversite için hem yurtdışından beyin göçünü kolaylaştırmak, hem de gelir sağlamak için önemli bir kaynak olarak görülmektedir. Bu durum hem kamu hem de özel sektör üniversiteleri için fırsatlar oluşturmakta ve sektörün hacmini genişletmektedir. Tablo 2.2'de uluslararası ve yabancı öğrencilerin OECD ülkelerinde toplam yükseköğretim öğrencileri içindeki oranları verilmektedir.

Tablo 2.2. Yükseköğretimde Uluslararası ve Yabancı Öğrenciler (2000, 2004, 2009)

	Öğrenci Hareketliliği				Değişim Endeksi-1 (Gösterge Yılı: 2004=100)	Yabancı Kayıtlar				Değişim Endeksi-2 (Gösterge Yılı: 2000=100)
	Tüm Yükseköğretim Kayıtlarının Yüzdesi Olarak Uluslararası Öğrenciler					Tüm Yükseköğretim Kayıtlarının Yüzdesi Olarak Yabancı Öğrenciler				
	Toplam Yükseköğretim	En az 2 Yıllık Okullar	3 Yıl ve Üzeri Okullar	YL ve Doktora Programları		Toplam Yükseköğretim	En az 2 Yıllık Okullar	3 Yıl ve Üzeri Okullar	YL ve Doktora Programları	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
OECD										
Avustralya	21,5	19,5	21,7	26,3	129	24,4	19,9	24,7	36,9	244
Avusturya	15,1	2,0	16,0	24,9	134	19,4	11,1	19,8	27,5	196
Belçika	9,2	5,9	11,0	20,3	154	12,6	9,3	13,9	31,7	120
Kanada (1,2)	6,5	4,0	7,0	20,2	73	13,2	9,8	13,7	39,2	202
Şili	0,3	0,2	0,2	10,4	m	0,9	0,7	0,9	10,8	216
Çek Cum.	m	m	m	m	m	7,3	1,1	7,7	10,2	560
Danimarka	5,4	8,6	4,7	11,3	118	9,6	13,5	8,7	19,7	175
Estonya	1,6	0,3	2,2	3,5	m	3,7	3,5	3,8	5,3	295
Finlandiya	3,7	n	3,4	7,1	107	4,2	n	3,9	9,3	226
Fransa	m	m	m	m	m	11,5	4,1	12,7	40,9	182
Almanya	m	m	9,0	m	m	10,5	4,0	12,0	m	137
Macaristan	3,7	0,4	3,9	5,8	132	4,3	0,5	4,5	7,0	171
İzlanda	4,6	0,9	4,4	22,0	m	5,5	0,9	5,3	23,0	231
İrlanda	7,1	x(1)	x(1)	x(1)	105	7,1	x(6)	x(6)	x(6)	175
İtalya	m	m	m	m	m	3,3	7,1	3,2	8,2	264
Japonya	3,1	3,5	2,6	16,0	116	3,4	3,6	3,0	16,8	198
Kore	m	m	m	m	m	1,6	0,5	1,8	6,7	1483
Hollanda (3)	3,8	n	3,9	m	80	7,2	n	7,3	m	317
Yeni Zelanda	14,6	18,1	12,4	34,5	m	26,5	27,8	25,1	49,8	850
Norveç	2,3	1,0	2,3	5,3	141	8,0	3,5	7,3	29,1	201

Kaynak: Education at a Glance 2011: OECD Indicators, s.333'de bulunan tablodan kısaltılarak uyarlanmıştır.

Tablo 2.2. Yükseköğretimde Uluslararası ve Yabancı Öğrenciler (2000, 2004, 2009)- Devamı

Polonya	0,8	0,1	0,8	2,4	m	0,8	0,1	0,8	2,4	277
Portekiz	2,4	7,5	2,3	6,9	m	4,8	8,8	4,5	12,3	169
Slovak Cum.	2,7	0,7	2,5	6,9	m	2,8	0,8	2,6	7,2	418
Slovenya	1,8	0,6	2,1	9,7	m	1,7	1,0	1,9	8,5	253
İspanya	2,7	5,7	1,7	10,8	329	4,7	5,7	3,6	22,0	333
İsveç	6,4	0,4	6,0	21,9	159	9,4	3,9	8,8	25,9	155
İsviçre (3)	14,9	m	15,6	47,0	117	21,2	18,9	18,8	47,0	190
Türkiye	m	m	m	m	m	0,7	0,1	1,0	2,8	124
Birleşik Krallık	15,3	6,1	16,7	42,5	114	20,7	12,6	21,8	47,5	163
A.B.D.	3,5	1,1	3,4	28,1	102	m	m	m	m	139
OECD Ortalaması	6,4	3,9	6,5	17,5	132	8,7	6,2	8,7	21,1	289
EU21 Ortalaması	5,4	2,7	5,7	13,4	143	7,7	4,8	7,9	17,9	241
Diğer G20										
Brazil	m	m	m	m	m	0,3	0,2	0,3	2,0	m
Rusya Federasyonu (2,3)	m	m	m	m	m	1,4	0,5	1,6	m	331

Kaynak: Education at a Glance 2011: OECD Indicators, s.333’de bulunan tablodan kısaltılarak uyarlanmıştır.

Kısaltmalar ve Tanımlar:

Değişim Endeksi-1: Toplam Yükseköğretim öğrencileri içinde Uluslararası Öğrenci Yüzdesindeki Değişim Endeksi

Değişim Endeksi-2: Toplam Yükseköğretim öğrencileri içinde Yabancı Öğrenci Sayısındaki Değişim Endeksi

EU21: Hem OECD, Hem Avrupa Birliği üyesi olan 21 ülke.

G20: Avrupa Birliği ve dünyanın en gelişmiş 19 ekonomisinin maliye bakanları ve merkez bankası başkanlarının katılımıyla oluşturulan grup.

Uluslararası Öğrenciler: “Uluslararası öğrenciler” terimi, özellikle eğitim amacıyla sınırları geçen öğrencileri tanımlamak için kullanılmıştır. Bu bağlamda ülkeler özgü muhaceret kanunlarına, hareketlilik düzenlemelerine (AB ve Avrupa Ekonomik Alanı içerisinde bireylerin serbest hareketliliği gibi) ve verilerin mevcudiyetine göre, uluslararası öğrenciler öğrenim gördükleri ülkede kalıcı veya olağan olarak ikamet etmeyen veya önceki eğitimlerini başka bir ülkede tamamlamış öğrenciler olarak tanımlanabilir (OECD, 2011: 65, 81).

Yabancı Öğrenciler: “Yabancı öğrenciler” terimi verinin toplandığı ülkenin vatandaşı olmayan öğrencileri tanımlamak için kullanılmıştır. Bu terim, pratik ve işlevsel olmasına karşın, muhaceret konusundaki değişik ulusal kanunlar nedeniyle öğrenci hareketliliğini ölçmede uygun bir sınıflandırma değildir. Ancak, bazı durumlarda yabancı öğrenciler buldukları ülkelerde uzun süredir ikamet etmekte ve hatta buralarda doğmuşta olabilmektedirler. Dolayısıyla, uluslararası öğrencileri yabancı öğrencilerin bir alt kümesidir (OECD, 2011: 80,319).

YL: Yüksek Lisans

(1): 2008 yılı verileri temel alınmıştır.

(2): Özel kurumlar dâhil edilmemiştir.

(3): Bazı programların dâhil edilmemesinden dolayı toplam yükseköğretim içindeki yüzdeleri ihmal edilmiştir.

m: Mevcut veri yoktur.

n: Büyüklüğü ihmal edilebilir düzeyde veya sıfırdır.

x(1): Veri 1.nci sütuna dâhil edilerek gösterilmiştir.

x(6): Veri 6.nci sütuna dâhil edilerek gösterilmiştir.

Yükseköğretim hizmetleri için her bir ülkede değişik fiyatlandırma politikaları görülebilir. Özellikle sosyal politikaları gelişmiş ülkelerde yükseköğretim bir “ tam kamusal mal” olarak görülmekte ve yükseköğretim hizmetlerinden herhangi bir ücret alınmamaktadır. Bazı ülkelerde ise kamunun sağladığı yükseköğretim hizmetlerinden minimum veya sistemin kendini sürdürmesine imkân sağlayacak bir şekilde ayarlanmış nispeten düşük miktarlarda ücretler alınmaktadır. Bu gibi sistemlerde, örneğin Türkiye’de birinci ve ikinci öğretim sisteminden de görülebileceği üzere, yükseköğretimin çeşitli özelliklerine göre fiyat farklılaştırmasına gidilebilmektedir. Aynı şekilde bir fiyat farklılaştırması uluslararası öğrencilere daha fazla yıllık ücret uygulaması biçiminde de görülebilmektedir. Diğer yandan, fiyat farklılaştırması programlara göre (tıp vb. programların daha pahalı olarak sunulması) olabildiği gibi, genellikle hizmeti sağlayan sektöre göre kamu üniversiteleri ve özel üniversiteler arasında da görülebilmektedir. Tablo 2.3’de bazı OECD ülkelerinde kamu ve özel üniversitelerin öğrencilerden aldığı yükseköğretim ücretleri görülmektedir.

Tablo 2.3. Bazı OECD Ülkelerinde Kurum Tipine Göre Yerli Öğrencilere Uygulanan en az 3 Yıllık Yükseköğretim Programlarının Tahmini Yıllık Ortalama Kayıt Ücretleri (2008-2009 Akademik Yılı Kayıtlarına göre, Amerikan Doları)

	Yıllık Ortalama Kayıt Ücretleri		
	Kamu Kurumları	Kamuya Bağımlı Özel Kurumlar	Bağımsız Özel Kurumlar
OECD	1	2	3
Avustralya	4140	a	8933
Avusturya (1)	853	853	235 - 11735
Belçika (Fla.)	x(2)	545 - 618	m
Belçika (Fra.)	599	683	m
Kanada	3774	x(1)	x(1)
Fransa	190 - 1309	1127 - 8339	1128 - 8339
İzlanda	Alınmıyor	2311 - 6831	8433 - 12650
İrlanda	2800- 10000	a	m
İtalya	1281	a	4713
Japonya	4602	a	7247
Kore	5315	a	9586
Meksika	Alınmıyor	a	5365
Hollanda	1851	a	m
Yeni Zelanda	3019	4159	m
Norveç	Alınmıyor	n	5641
Polonya	n	a	1889-2537
Portekiz (2)	1233	4991	m
Slovak Cum.	En fazla 2707	a	m
İspanya	1038	a	m
İsviçre	879	m	7262
Birleşik Krallık	a	4840	m
A.B.D.	6312	a	22852

Kaynak: Education at a Glance 2011: OECD Indicators, s.266-267’de bulunan tablodan kısaltılarak uyarlanmıştır.

Kısaltmalar ve Tanımlar:

Kamuya-Bağımlı Özel: Temel bütçesinin %50’den fazlasını kamudan alan veya öğretim personelinin maaşlarını kamunun ödediği kurumlardır. “Kamuya Bağımlı” tanımı sadece bütçe anlamındaki ilişkiyi belirtmektedir, bu gibi kurumlar doğrudan kamunun yönetimi veya düzenlemesi altında değildirler (OECD, 2011: 437).

Bağımsız Özel: Temel bütçesinin %50’den azını kamudan alan veya öğretim personelinin maaşlarını kamu tarafından ödenmediği kurumlardır. “Bağımsızlık” tanımı sadece bütçe anlamındaki ilişkiyi belirtmektedir(OECD, 2011: 438).

Belçika (Fla.): Belçika’nın Flamanca konuşulan bölgeleri.

Belçika (Fra.): Belçika’nın Fransızca konuşulan bölgeleri.

(1): Yüksek Lisans ve Doktora programları da dâhil edilmiştir.

(2): Bütün Yükseköğretimi kapsayan kayıt ücretleri.

a: Kategori uygulanabilir olmadığından veriler uygulanabilir değildir.

m: Mevcut veri yoktur.

n: Büyüklüğü ihmal edilebilir düzeyde veya sıfırdır.

x(1): Veri 1.nci sütuna dâhil edilerek gösterilmiştir.

x(2): Veri 2.nci sütuna dâhil edilerek gösterilmiştir.

Görülebildiği üzere yükseköğretim, küreselleşme ile birlikte bilgiye dayalı üretimin öneminin artması ile birlikte pahalı bir hizmet haline gelmiştir. Yükseköğretimin sosyal politikalar aracılığıyla bedava olarak sunulmadığı ülkelerde genellikle yükseköğretim

öğrencilerinin mali yüklerini azaltmak için çeşitli düzeylerde yükseköğretim kredisi kullanımı, barınma imkânı sağlanması, burslar, aile yardımları, dolaylı ödemeler gibi destek mekanizmaları ile yükseköğretim finanse edilmektedir. Nitekim “eğitim kurumları tarafından alınan ücretler yıllardan beri OECD ülkelerinde tartışılmaktadır. Yüksek kayıt ücretleri bir yandan eğitim için gerekli olan kaynakları artırırken, diğer yandan düşük gelirli ailelere mensup öğrencilere (mali) baskılar getirmekte ve güçlü bir kamu desteği sisteminin olmadığı durumlarda bu öğrencilere eğitim ücretlerini ödeme veya masraflarını karşılamada baskılar getirmektedir. Diğer taraftan, çok düşük kayıt ücretleri kurumlara ve kamuya, uygun kalitede bir eğitimi sürdürebilmek konusunda baskılar getirmektedir. Bu baskılar tüm OECD ülkelerinde yükseköğretimin büyük çapta genişlemesiyle birlikte artmıştır ve ekonomik krizle birlikte eğitime daha fazla kamu fonlarının yatırılmasını zorlaştırmaktadır” (OECD, 2011: 258). OECD ülkelerinde, bu gibi mekanizmalarla tek bir öğrencinin tüm yükseköğretim yaşamı boyunca finanse edilmesi için yapılan kamu harcamalarının ortalama toplam miktarı yaklaşık 60.000 Amerikan Dolarıdır (OECD, 2011: 212). Sadece bu miktar, tüm OECD ülkelerindeki yükseköğretim öğrencilerinin sayısı düşünüldüğünde, küresel yükseköğretim sektörünün mali büyüklüğünün bir göstergesi olabilir.

Diğer yandan, küresel olarak yükseköğretim sektörünün büyüklüğü kayıt ücretlerinden hareketle de görülebilir. OECD ülkeleri açısından ele alınacak olursa, burada belirli bir ortalama söz etmek oldukça zordur. Ancak, Tablo 2.3’de verilen miktarlardan hareketle, yükseköğretim kayıt ücretlerinin verilen ülkelerde ortalama yıllık en az 1.870 ve en fazla 3.957 Amerikan Doları arasında değiştiği hesaplanabilir (verisi olmayan ülkeleri de dâhil ederek). 2009 yılı verilerine göre tüm dünyada 3.673.925 yabancı öğrencinin ülkeleri dışında yükseköğretim gördüğü bildirilmektedir. Bu çalışmaya göre tüm yabancı öğrencilerin 2.838.027’si OECD ülkelerindedir (OECD, 2011: 339). Dolayısıyla, sadece OECD ülkelerinde bulunan yabancı öğrencilerin yıllık en az 1.870 Amerikan Doları kayıt ücreti ödediği varsayılırsa, bu küresel olarak kısmi değeri 5 Milyar Amerikan Dolarının üzerinde olan bir piyasaya işaret etmektedir. Başka bir görüşe göre ise, dünyada toplam 150 Milyon üniversite öğrencisi bulunmakta olup, sektörün toplam ekonomik değeri 350 Milyar Amerikan Dolarıdır. 2023 yılında dünyada toplam 200 Milyon üniversite öğrencisi olacağı ve sektörün ekonomik değerinin 500 Milyar dolara ulaşacağı öngörülmektedir.³

³ Turgay Polat. “Vakıf Üniversiteleri Gerçeği”, <http://www.aksam.com.tr/vakif-universiteleri-gercegi-6201y.html>, 12.04.2012 (Erişim Tarihi: 14.05.2012).

3. TÜRKİYE’DE YÜKSEKÖĞRETİM

3.1. Kısa Tarihçe

Türkiye’de üniversitelerin tarihi 1453 yılında kurulan Sahn-ı Seman Medreselerine kadar uzanmaktadır⁴. Bu medreselerin devamı olan ve 1833 yılında kurulan Darülfünun, 1933 yılında çıkarılan yasa ile İstanbul Üniversitesi olarak yaşamına devam etmiştir. Bu anlamda, Osmanlı dönemindeki yükseköğretim kurumlarının Cumhuriyet döneminde çıkarılan kanunlarla gerçek ve çağdaş anlamıyla “üniversite” olarak tekrar yapılandırıldığı söylenebilir. Diğer bir görüşe göre Türk yükseköğretiminde 11. yüzyılda Selçuklu Türklerinin Bağdat’ta kurmuş oldukları Nizamiye Medresesi ile başlayan bir süreç görülebilir. Bu süreçte batılı anlamdaki ilk yükseköğretim kurumumuz 1773’de kurulan “Mühendishane-i Berri-i Hümayun” dur (1944 yılında bir yasayla İstanbul Teknik Üniversitesine dönüştürülmüştür) (Erdem, 2004).

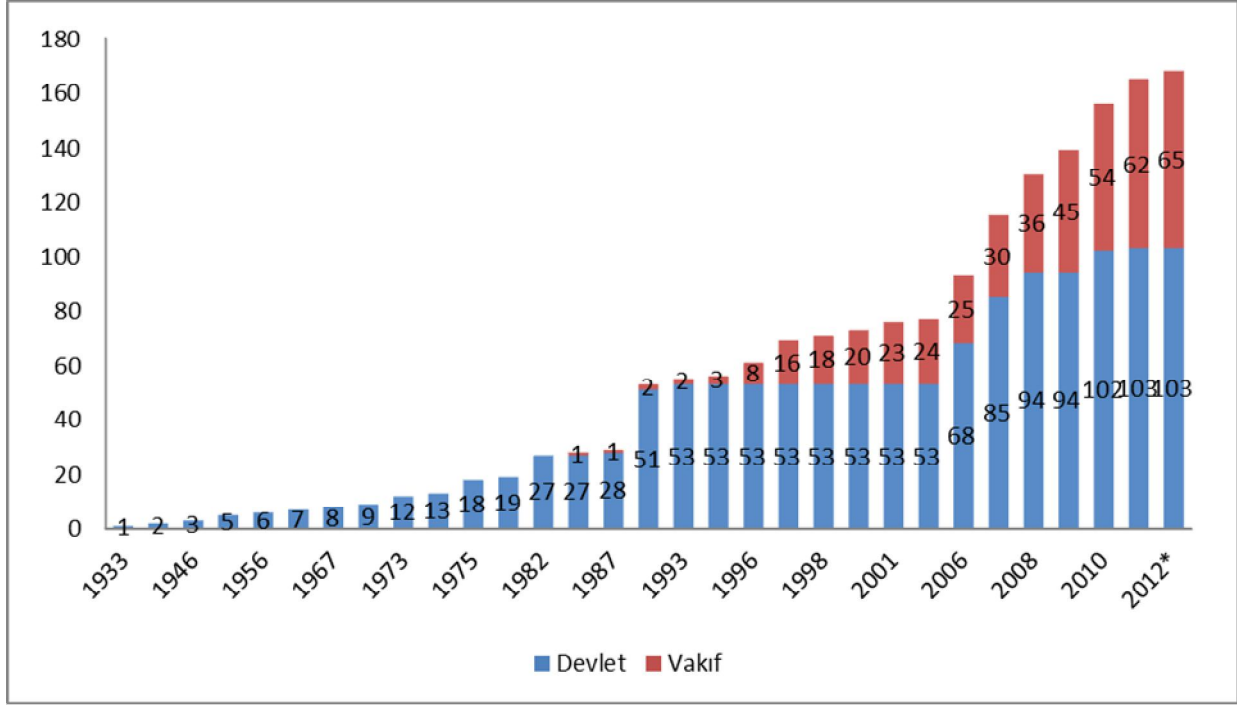
Cumhuriyet döneminde ise farklı yıllarda değişik illerde üniversiteler kurulmuştur. 2006-2008 yılları arasında kurulan 41 devlet üniversitesi ile Türkiye’nin her ilinde bir devlet üniversitesi açılmıştır. Özellikle 1950’li yıllardan sonra, izlenen genel politika, “bölgesel eşitsizlikleri gidermeye yönelik olarak üniversitelerin Türkiye çapında eşit bir şekilde dağıtılması çabası” olmuştur. Bu anlamda, devlet üniversitelerinin kuruluş yerleri seçiminde iki temel etkinin olduğu söylenebilir: yerel ekonomik kalkınmaya yapması beklenen etki ve siyasi beklentiler (Kavili Arap, 2010: 1-2, 10-11).

Türkiye’de üniversiteler, askeri üniversiteler ve emniyet teşkilatınca kurulan üniversiteler dışında, devlet üniversitesi, vakıf üniversitesi, özel anlaşmalarla kurulan üniversiteler ve ileri teknoloji enstitüleri olabilmektedir.

Diğer yandan, 1984 yılından bu yana Türkiye’de yükseköğretim sahnesinde yer alan önemli bir olgu da vakıf üniversiteleridir. Hem devlet, hem de vakıf üniversiteleri 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa tabidir. Bu anlamda vakıf üniversiteleri doğrudan devlete bağlı olmayan ve bir vakıf tarafından işletilen özerk kurumlardır. Ancak, buradaki “işletme”, yukarıda bahsedildiği anlamda kar amacına yönelik bir özel üniversite operasyonu olarak algılanmamalıdır. Çünkü “ülkemizde vakıf üniversiteleri, Anayasa’nın verdiği yetkiye dayanılarak kanunla kurulmaktadırlar. Anayasa’nın 130.maddesine göre, ‘kanunda gösterilen usul ve esaslara göre kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından, Devletin gözetim ve denetimine tabi yükseköğretim kurumları kurulabilir’” (Söyler, 2008: 63). Şekil 3.1.’ de Cumhuriyet döneminde ilk kurulan üniversiteden itibaren toplam Üniversite

⁴ http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye'deki_%C3%BCniversiteler_listesi (Erişim Tarihi: 20.06.2012).

sayılarındaki değişim görülmektedir. Burada özellikle son yıllarda artan vakıf üniversitelerinin sayısı dikkat çekicidir. Şekil 3.2.' de ise 2012 yılı Ağustos ayı itibariyle Türkiye'deki vakıf üniversitelerinin illere göre dağılımı görülmektedir. Vakıf üniversitelerinin özellikle batı illerinde ve çoğunlukla İstanbul'da yoğunlaştığı Şekil 3.2.'de görülebilir.

Şekil 3.1. Türkiye’de Yıllara Göre Toplam Üniversite Sayıları⁵

Artan vakıf üniversitesi sayılarına paralel olarak bu üniversitelere kaydolun öğrenci sayıları da artış göstermiştir. 2007 yılında toplam 25 vakıf üniversitesine kayıtlı öğrenci sayıları toplam öğrenci sayısının yaklaşık %6’sını oluştururken (YÖK, 2007a: 5), 2010-2011 akademik yılı itibariyle toplam örgün yükseköğretim öğrencilerinin yaklaşık %9’u bu akademik yılda öğrenci kabul edebilir durumda olan vakıf üniversitelerinde kayıtlıdır (Tablo 3.1.).

⁵ Şekil 3.1. D.Günay ve A. Günay, 2011, s.7’deki şekilden faydalanarak düzenlenmiştir. Bu şekle <http://www.yok.gov.tr/content/view/527/222/lang.tr/> (Erişim Tarihi: 22.06.2012) adresinden alınan 2012 yılı üniversite sayıları eklenmiştir. Askeri Yükseköğretim Kurumları, Emniyet Teşkilatına Bağlı Yükseköğretim Kurumları, Vakıf Meslek Yüksekokulları, Özel Statülü Kurumlar ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde bulunan üniversiteler dahil edilmemiştir.

Şekil 3.2. Türkiye’de Vakıf Üniversitelerinin Coğrafi Dağılımı

Tablo 3.1. Türkiye’de 2010-2011 Akademik Yılı Yükseköğretim Örgün Öğretim* Öğrenci Sayıları

Kurum Tipi	Önlisans	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	TUS	Toplam	Yüzde (%)
Devlet Üniversitesi	560.733	1.150.347	150.514	40.349	11.169	1.869.911	88,91
Vakıf Üniversitesi	30.481	140.262	19.176	2.589	736	193.244	9,19
Vakıf MYO	3.838	-	-	-	-	3.838	0,18
Diğer	19.821	7.237	678	467	7.967	36.970	1,72
Toplam	614.873	1.297.846	126.368	43.405	20.671	2.103.163	100

*: Açıköğretim öğrencileri dâhil edilmemiştir. **Kaynak:** D.Günay ve A.Günay, 2008, s.13.

Vakıf üniversiteleri akademik personel istihdamında da giderek önemli bir yer tutmaktadır. 2010-2011 akademik yılı itibariyle Türkiye’de istihdam edilen toplam akademik personelin yaklaşık %11’i vakıf üniversitelerinde hizmet vermektedir (Tablo 3.2.). Yeni açılan vakıf üniversiteleri ile birlikte bu oran giderek artacaktır.

Tablo 3.2. Türkiye’de 2010-2011 Akademik Yılı Görevlerine Göre Akademik Personel Sayıları

Kurum Tipi	Profesör	Doçent	Yardımcı Doçent	Öğretim Görevlisi	Okutman	Diğer	Toplam	Yüzde (%)
Devlet Üniversitesi	13.565	7.507	18.582	12.720	6.066	37.451	95.891	86
Vakıf Üniversitesi	1.709	742	2.818	2.922	1.907	2.294	12.392	11,12
Vakıf MYO	6	3	13	132	19	6	179	0,16
Diğer	249	234	304	1.746	198	302	3.033	2,72
Toplam	15.529	8.486	21.717	17.520	8.190	40.053	111.495	100

Kaynak: D.Günay ve A.Günay, 2008, s.15.

Tablolardan görüleceği üzere vakıf üniversiteleri Türkiye’de giderek artan bir şekilde yükseköğretim sektörünün önemli hizmet sağlayıcıları olmaktadır. Şu andaki eğilim, bu

üniversitelerin sayısının gelecek yıllarda da artacağını göstermektedir. Bu durum tüm dünyada yaşanan bir eğilimin sonucudur.

Ekonomilerin performansının giderek bilgiye dayalı bir hale gelmesiyle kalkınmada bilginin, bilgiye dayalı ürünler üretebilen yetkin ve kapasiteli insan sermayesinin de önemi artmıştır. Ek olarak, giderek daha fazla bir şekilde bilgiye dayalı hale gelen üretim, bu bilgiyle donatılmış işgücünün istihdamını da zorunlu kılmıştır. Bu nedenle yükseköğretime olan talep tüm dünyada artmaktadır.

Küresel anlamda yaşanan bu yükseköğretimin genişlemesi süreci Türkiye’de de tüm yurt genelinde üniversitelerin yaygınlaştırılması ve kontenjanlarda önemli miktarlarda artış yapılması ile kendini göstermiştir. Bununla birlikte çeşitli faktörlerden dolayı (öğretim elemanlarının dengesiz dağılımı, öğrencinin mekân tercihi, vb.) Türkiye’de yükseköğretim için yığılma hala devam etmektedir. Yığılmada en etkili faktör yükseköğretim kontenjanlarının ÖSYS’ye başvuran aday sayısı karşısında yetersiz kalmasıdır. Diğer yandan, devlet üniversitelerinde eğitimin neredeyse ücretsiz olarak verilmesi vakıf üniversitelerine ayrılan kontenjanlarda da ciddi yerleşme boşlukları yaşanmasına neden olmaktadır (Tanrıku, 2011, s.30-35). Yapılan bir projeksiyonda *“mevcut eğilimlerin devam etmesi ve herhangi bir müdahalede bulunulmaması halinde 2025 yılında yükseköğretim okullaşma oranının %53,7’ye ulaşacağı ve Türkiye’nin bugün %50’lerin üzerinde olan gelişmiş ülkelerin gerisinde kalmaya devam edeceği, 2010 yılı itibarıyla 42.181 olan öğretim üyesi, 105.427 olan öğretim elamanı sayısı ve 1.972.117 olan örgün yükseköğretim öğrenci sayısının, 2025 yılında sırasıyla 66.179, 160.660 ve 3.110.425’e ulaşacağı ve günümüzde karşılanamayan yükseköğretim talebinin 2025 yılında da karşılanamayacağı* ifade edilmektedir (Tanrıku, 2011, s.37-39). Bu nedenle Türkiye’nin tüm dünyada etkin ve her yönüyle gelişmiş bir güç olabilmesi için, yükseköğretimde artan talebi karşılayabilecek vakıf üniversitelerinin kurulması önem kazanmaktadır. Bundan sonraki bölümde, vakıf üniversitelerinin kurulmasına mesnet teşkil eden yasal dayanaklara değinilmektedir.

3.2. Vakıf Üniversitelerinin Yasal Dayanakları

Vakıf üniversitelerinin en temel yasal dayanağı Anayasa’dır. Anayasa’dan sonra 2547 sayılı kanun ve ek maddeleri ve Vakıf Üniversiteleri Yönetmeliği, vakıf üniversitelerinin ikincil yasal dayanaklarını teşkil etmektedir. Bunlara ek olarak, vakıf üniversiteleri Türkiye’nin de dâhil olduğu Bologna Süreci’ni bir üst süreç olarak izlemek durumundadır.

Bologna Süreci'nin hedeflerinden biri olan bilgi toplumunun oluşması ayrıca 9.uncu Kalkınma Planı'nın vizyonunda yer alan bir hedeftir.

Türkiye'de vakıf üniversiteleri, Anayasa'nın verdiği yetkiye dayanılarak kanunla kurulmaktadır. Anayasa'nın 130.maddesine göre, “kanunda gösterilen usul ve esaslara göre kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından, Devletin gözetim ve denetimine tabi yükseköğretim kurumları kurulabilir...Vakıflar tarafından kurulan yükseköğretim kurumları, mali ve idari konuları dışındaki akademik çalışmaları, öğretim elemanlarının sağlanması ve güvenlik yönlerinden Devlet eliyle kurulan yükseköğretim kurumları için Anayasa'da belirtilen hükümlere tabidir” (T.C. Anayasası, 1982).

Vakıf üniversitelerinin kurulma biçimleri, organları ve tabi olacakları esaslar 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na 7.8.1983 tarihli ve 2880 sayılı Kanun ile eklenen maddelerle düzenlenmiştir (Arıkan, 2011: 166). Üniversiteler dışında, vakıflar tarafından meslek yüksekokulları da açılabilir. 2547 sayılı Kanunun Ek 2. maddesi uyarınca, “*Vakıflar; kazanç amacına yönelik olmamak şartıyla ve mali ve idari hususlar dışında, akademik çalışmalar, öğretim elemanlarının sağlanması ve güvenlik yönlerinden bu Kanunda gösterilen esas ve usullere uymak kaydıyla, Yükseköğretim kurumları veya bunlara bağlı birimlerden birini veya birden fazlasını ya da bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın, ekonominin ihtiyaç duyduğu alanlarda yüksek nitelikli işgücü yetiştirmek amacıyla, bu Kanun hükümleri çerçevesinde kalmak şartıyla meslek yüksekokulu kurabilir. Bu meslek yüksekokulu, kamu tüzel kişiliğini haiz olup, Yükseköğretim Kurulunun görüşü alınarak Bakanlar Kurulu kararı ile kurulur. Kurulacak meslek yüksekokullarına, meslek ve teknik eğitim bölgesinde gereksinim duyulması esastır*”⁶.

Bunlara ek olarak, 31.12.2005 tarih ve 26040 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanan Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği de vakıf üniversiteleri, vakıf ileri teknoloji enstitüleri ve vakıf meslek yüksekokullarının kuruluş koşulları, öğrenci alımı, eğitim-öğretimi, idari işleyişi ve maliyesi konularında düzenlemeleri içermektedir.⁷

Diğer yandan, Türkiye Bologna Süreci'ni uygulayan ülkelerden biridir. Bologna Süreci Avrupa'nın küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan değişime verdiği bir cevap olarak adlandırılabilir. Küreselleşme ile birlikte artan mal, hizmet ve kişilerin serbest dolaşımı, küresel piyasada üretim ve istihdamın yapısını değiştirmektedir. Bilgiye dayalı küresel

⁶ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, <http://www.yok.gov.tr/content/view/435/> (Erişim Tarihi: 25.06.2012)

⁷ Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği, <http://www.yok.gov.tr/content/view/490/183/lang/tr/> (Erişim Tarihi: 26.06.2012).

ekonominin gerektirdiği ürünleri verebilmek ve A.B.D. ve Japonya'nın ekonomik gelişimiyle rekabet edebilmek amacıyla, Avrupa'da bir Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturulması için Bologna Süreci başlatılmış, daha sonra bu sürece dünya üzerinde çeşitli ülkelerin de katılımıyla 47 ülke dâhil olmuştur. Bologna Süreci kapsamında üye ülkelerdeki yükseköğretim kurumlarının kolay anlaşılabilir ve birbiriyle karşılaştırılabilir diploma dereceleri uygulaması, öğrenci hareketliliğini yaygınlaştırması, yükseköğretimde kalite güvencesi sistemleri ağını uygulaması ve yaygınlaştırması ve yükseköğretimin Avrupa boyutunu geliştirmesi beklenmektedir (YÖK, 2010: 2).

9.uncu Kalkınma Planı vizyonu “*istikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen ve AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye*” hedefini öngörmektedir. Bu amaca yönelik olarak, Bologna Süreci uygulayıcısı Türkiye'de, 6111 Sayılı Kanun'un 171. ve 172. maddeleriyle; diploma alma, ders kredilerinin hesaplanması, öğrencilik haklarından yararlanma, sınavlar, cari hizmet maliyetinin hesaplanması, öğrenci katkı payları ve öğrenim ücretleri gibi konuların yer aldığı 2547 Sayılı Kanun'un 44. ve 46. maddeleri değiştirilmiştir. Aynı Kanun'un 173. maddesiyle; 2547 sayılı Kanuna “GEÇİCİ MADDE 58” eklenmiştir.⁸ 6111 sayılı kanun ülkemizde Bologna Süreci'nin uygulanması amacıyla işlevsel değişiklikler yapmaktadır. Bu nedenle, vakıf veya devlet, kurulacak tüm üniversiteler Bologna Süreci'ne ve sürecin getirdiği esnek ve karşılaştırılabilir dereceler, kalite güvencesi gibi noktalara uymak durumundadır.

3.3. Vakıf Üniversitelerinin Mali Kaynakları

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun ek 6.maddesinde “*Kurulacak yükseköğretim kurumu, vakıf tüzelkişiliği dışında ayrı bir tüzelkişiliğe sahip olur ve bu kurumun gelirleri, geçici olarak dahi hiç bir suretle vakıf mamelekine veya hesaplarına intikal edemez. Vakıf yükseköğretim kurumuna doğrudan doğruya bağış ve yardım yapılabilir*”⁹ denilmektedir. Bu hüküm, vakıf üniversitesinin gelirlerinin vakfa aktarılmasına engel olarak üniversiteyi korumaktadır (Arıkan, 2011: 172).

Bu tüzelkişiliğin yönetimi ve işleyişi, Mütevelli Heyet adıyla anılan üst organ dışında, 2547 sayılı kanuna tabidir. Üniversite'nin kurucusu olan Vakıf tüzel kişi olarak, üniversitenin yönetim ve çalışmalarına katılmak veya müdahale etmek yetkisine sahip değildir. Kuruluşla birlikte Vakıf'tan ayrı ve bağımsız bir tüzel kişilik kazanan üniversite, mevzuatımızda çeşitli tipleri olan bir “kamu kuruluşu” niteliği kazanır. Buna karşılık kurucu Vakıf özel hukuk

⁸ <http://bologna.yok.gov.tr/?page=duyurular&v=read&i=150> (Erişim Tarihi: 25.06.2012).

⁹ 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, <http://www.yok.gov.tr/content/view/435/> (Erişim Tarihi: 25.06.2012)

hükümlerine tabi bir tüzel kişi olmakta devam eder. Vakfın, özel hukuk kuruluşu olmasına karşın, kurucusu olduğu üniversitenin çalışmalarına katılması veya müdahalesi sadece üniversite Mütevelli Heyeti'ni (4 yıl için) seçmek ve Mütevelli Heyet'te boşalma olursa, boşalan üyeliğe yeni üye seçmekle sınırlıdır. Vakfın, bunlar dışında, üniversite tüzel kişiliğine herhangi bir suretle müdahale yetkisi yoktur. Vakıf yükseköğretim kurumlarının eğitim - öğretim esasları, öğretim süreleri ve öğrenci hakları ile ilgili hususların 2547 sayılı kanun hükümlerine tabi olduğu, bu kurumların mali, idari ve ekonomik konularda Yükseköğretim Kurulunun gözetim ve denetimine tabi oldukları belirtilmektedir (YÖK, 2007b: 50).

2547 sayılı Kanunun ek 18.maddesi, vakıf üniversitelerine bütçede (YÖK Bütçesi içerisinde) yer alan ödenekle sınırlı olmak üzere, ilgili üniversitenin başvurusu, Yükseköğretim Kurulu'nun görüşü ve Milli Eğitim Bakanlığının teklifi üzerine Maliye Bakanlığınca Devlet yardımı yapılmasını öngörmektedir¹⁰. Buna göre, Devlet yardımı, Devlet yükseköğretim kurumlarına o yıl tahsis edilen toplam bütçe ödeneklerinin örgün öğrenci sayısına bölünmesiyle elde edilen tutarın, ilgili vakıf yükseköğretim kurumunda okuyan örgün öğrenci sayısı ile çarpılması sonucu bulunacak miktarın %30'unu geçemez. Ancak, bu miktarın üniversitelere dağıtımını öğrenci seçme ve yerleştirme sisteminde kullanılan sayısal (% 50), sözel (% 20) ve eşit ağırlıklı (% 30) puan türlerinin parantez içinde gösterilen ağırlıklar uygulanarak, üniversitenin toplam örgün öğrenci sayısına göre yapılır. En az iki yıl eğitim-öğretim yapmış olan vakıf üniversiteleri Devlet yardımı almak amacı ile Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına müracaat edebilirler¹¹.

Vakıf üniversiteleri özde özel finansmana dayalı olmakla birlikte, bu kurumlara 2547 sayılı yasanın Ek.18.maddesi ile giderlerine katkıda bulunmak amacıyla ve bütçedeki ödenekle sınırlı olmak kaydıyla hazine yardımı yapılması, kamusal finansman ögesinin de kullanıldığını göstermektedir. Vakıf üniversitelerinin mali özerkliği, bu üniversitelerin başlıca finansman kaynağı olan öğrenim ücretlerinin, vakıf yükseköğretim kurumlarının tüzel kişiliğini temsil eden mütevelli heyetçe tespit edilmesini gerektirmektedir (YÖK, 2007b: 62) . Bu anlamda Vakıf üniversiteleri, üç ayrı finansman kaynağına sahiptirler: (1) Kurucu vakfın katkısı,(2)Öğrenci harçları, (3) Devlet yardımı. Belirtilen gelirlerin oransal değişimleri, vakıf üniversitelerine göre değişmektedir (YÖK, 2007b: 65).

¹⁰ 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, <http://www.yok.gov.tr/content/view/435/> (Erişim Tarihi: 25.06.2012)

¹¹ 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, <http://www.yok.gov.tr/content/view/435/> (Erişim Tarihi: 25.06.2012)

Ancak, vakıf üniversitelerine yapılan devlet yardımlarının gerçekleşmesi için bazı koşulların karşılanması gereklidir. Bu koşullar, Vakıf Üniversitesi Yönetmeliği'nin 30.uncu maddesinde aşağıdaki gibi belirtilmiştir¹²:

a) En az iki eğitim-öğretim yılını tamamlamış olması,

b) Öğrencilerin en az %15'ine eğitim-öğretim masraflarını karşılayacak düzeyde tam burs vermesi,

c) Öğrenci alınan her lisans programı için, öğretim üyesi yetiştirmek amacıyla, vakıf üniversitelerince seçilerek Yükseköğretim Kurulu tarafından yurtiçinde veya yurtdışında belirlenen üniversitelere yerleştirilen ve izlenen doktora öğrencilerine, kontenjanı 50'ye kadar olan programlar için bir öğrenciye, 50 ile 100 arasında olan programlar için iki öğrenciye ve kontenjanı 100' den fazla olan programlar için üç öğrenciye eğitim-öğretim ve diğer masraflarını karşılayacak düzeyde burs vermesi veya üniversitelerin bu doktora öğrencilerinin sayısı kadar, yurtdışında yerleşik Türk uyruklu öğretim üyesini en az bir eğitim-öğretim yılı sözleşmeli tam gün statüsünde çalıştırdığını Yükseköğretim Kurulu'na belgelemesi,

d) Üniversitelerin lisans düzeyindeki örgün öğretim programlarında en az bir eğitim-öğretim yılı sözleşmeli tam gün statüsünde çalışan (kısmi statüde görevli, ek ders veya diğer üniversitelerden görevlendirme suretiyle çalışanlar hariç) öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının, bu esasa göre hesaplanan tüm Devlet üniversitelerinin öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının ortalamasına eşit veya daha az olması,

e) Üniversitelerarası Kurulca görevlendirilen komisyonca yapılacak değerlendirme sonucunda; bir önceki yıl sonu itibariyle tespit edilen tanınmış bilimsel dergilerde, üniversitede en az bir eğitim-öğretim yılı sözleşmeli tam gün statüsünde çalışan (kısmi statüde görevli, ek ders veya diğer üniversitelerden görevlendirme suretiyle çalışanlar hariç) öğretim üyesi başına düşen yayın sayısı bakımından, bu esasa göre sıralanan tüm Devlet üniversitelerinin ilk yarısına girecek durumda olması,

f) Öğrenci seçme ve yerleştirme sisteminde sayısal, sözel ve eşit ağırlığa göre, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezince o yıl yerleştirilen örgün öğretim öğrencileri arasında ilk %5'e giren öğrenci almış olması ve üniversitenin örgün öğretim programlarına o yıl yerleştirilen toplam öğrenci sayısı ile her bir puan türünün ikinci fıkrada belirtilen

¹² Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği, <http://www.yok.gov.tr/content/view/490/183/lang.tr/> (Erişim Tarihi: 26.06.2012).

göreceli önemini yansıtan ağırlıkları dikkate alınarak yapılan değerlendirmede, bu esasa göre sıralanan tüm Devlet üniversitelerinin ilk yarısına girmesi,

Şartlarından asgari (a), (b), (c) ve (d) bentlerini yerine getirmeleri gerekmektedir. Buna göre, ikinci fıkrada belirtilen miktarın;

-(a), (b), (c), (d), (e) ve (f) bentlerinde sayılan tüm şartları yerine getiren vakıf yükseköğretim kurumlarına tamamına kadar,

-Asgari şartlardan (a), (b), (c) ve (d) bentlerinin yanı sıra (e) veya (f) bentlerinden birini yerine getiren vakıf yükseköğretim kurumlarına %80'ine kadar,

-Sadece asgari şartları yerine getiren vakıf yükseköğretim kurumlarına %60'ına kadar,

Devlet yardımı verilir. Asgari şartları yerine getiremeyen vakıf yükseköğretim kurumlarına Devlet yardımı yapılmaz.

Bu Maddede belirtilen azami ve asgari düzeyler arasında yer alan vakıf yükseköğretim kurumlarına yapılacak yardım miktarı, Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılacak değerlendirme esas alınmak suretiyle Maliye Bakanlığı tarafından tespit edilir. Vakıf yükseköğretim kurumlarına yapılacak yardım her yılın en geç Ekim ayı sonuna kadar iki eşit taksit halinde ödenir.

Yardım alan vakıf yükseköğretim kurumu her yıl Nisan ayı sonuna kadar bir önceki yılın gelir ve giderlerini Maliye Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ile Yükseköğretim Kuruluna göndermek zorundadır.

Bu Maddenin uygulanmasıyla ilgili olarak vakıf yükseköğretim kurumlarından her türlü belge ve bilgiyi istemeye ve gerektiğinde merkez denetim elemanları vasıtasıyla denetim ve inceleme yaptırmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Devlet yardımından yararlanmak isteyen vakıf yükseköğretim kurumları başvurularını en geç yardım yapılacak mali yılın 31 Mart tarihine kadar Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına iletmek zorundadırlar. Bu süre içerisinde müracaatta bulunmayan vakıf yükseköğretim kurumları herhangi bir hak ve talepte bulunamazlar”.

Bunlar dışında vakıf üniversitelerine gerçek ve tüzel kişiler tarafından veya gelir/kurumlar vergisi mükelleflerince bağış ve yardımlar yapılabilir (Söyler, 2008: 70). Ek olarak, vakıf üniversiteleri “Vakıf Üniversiteleri Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Desteklemek Amacıyla Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Bütçesinde Yer Alan

Ödenekten Yapılacak Yardımların Usul Ve Esasları” yönetmeliği ve “TÜBİTAK Tarafından Özel Kuruluşlar ve Vakıf Üniversitelerine Proje Karşılığı Aktarılacak Tutarların Transferi, Harcanması, Muhasebeleştirilmesi Ve Denetimine İlişkin Esaslar” yönetmeliği çerçevesinde proje bazlı olarak bilimsel araştırma desteklerinden faydalanabilmektedir.

Diğer yandan, vakıf üniversiteleri çeşitli ayni yardımlardan da yararlanabilmektedir. Bu yardımlar “*Hazinenin özel mülkiyetinde bulunan arazilerin satışı veya irtifak hakkı tesisi ile devletin hüküm ve tasarrufunda bulunan arazilerin kullanma izni verilmesinden ibarettir. Kanunla kurulan üniversiteler (vakıf üniversiteleri dâhil) için de eğitim amaçlı olarak Hazine arazileri üzerinde irtifak hakkı tesis edilebilmektedir. İrtifak hakkı bedeli, yıllık olarak arazinin vergi değerinin (emlak vergisine esas asgari değerinin) % 1’inden az olmamak üzere, proje (yatırım maliyeti) bedelinin %0,5’idir. İrtifak hakkı tesisinin süresi 49 yıla kadar çıkabilmektedir*”. Benzer bir şekilde, kullanım hakkı bedeli irtifak hakkı bedeliyle aynı olmak üzere “*Hazinenin özel mülkiyetindeki tapulu arazilerin dışında kalan, devletin hüküm ve tasarrufundaki (kamu malları) nın 49 yıla kadar, kullanma hakkı verilmesi yöntemiyle vakıf üniversitelerine kullandırılması mümkündür*”(Söyler, 2008: 69).

Bir diğer yardım ise arazi ve arsa satışı konusundadır 4706 sayılı Hazine Arazilerinin Değerlendirilmesi Hakkında Kanununun 4.maddesinin ikinci fıkrasına göre, üzerinde münhasıran eğitim veya sağlık amaçlı sınırlı ayni hak (irtifak hakkı dâhil) tesis edilmiş taşınmazlarda hak sahibinin vakıf üniversitesi veya Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıf olması halinde satış bedeli, harca esas değerinin yarısıdır. Böylece vakıf üniversitelerine %50 indirimli satış imkânı getirilmiştir (Söyler, 2008: 69).

Mali olarak vakıf üniversitelerine vergilendirmede de çeşitli kolaylıklar sağlanmıştır. Kanunen vakıf üniversiteleri Kurumlar Vergisi, Emlak Vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisi ve belediyelere ödenen çeşitli vergilerden muaf, ancak Katma Değer Vergisinden muaf değildirler (Söyler, 2008: 70-73).

3.4. Vakıf Üniversitelerinin Kurulma Aşamasındaki Adımlar

Bir Vakıf üniversitesinin kurulabilmesi için öncelikle bir vakfın kurulması şarttır. Vakıflar genellikle ilgili topluluklar veya şirketler tarafından sosyal sorumluluk, toplumsal hizmet, şirketlere eleman yetiştirmek, araştırma ve geliştirme çalışmalarına destek gibi nedenlerle kurulabilir.¹³ Bu aşamadan sonra kurulacak üniversite için maddi varlıklar vakıf

¹³ Ahmet Battal, “Vakıf Üniversiteleri “özel” mi?”, http://www.yeniasya.com.tr/yazi_detay.asp?id=968, 01.03.2011 (Erişim Tarihi: 14.05.2012).

tarafından bir araya getirilir ve başvuru belgeleri hazırlanır. Yükseköğretim Kurulu kararına göre üniversite kurmak isteyen vakıfların mal varlığının 15 milyon TL'den, meslek yüksekokulu kurmak isteyenlerin ise 5 milyon TL'den az olmaması şartı aranmaktadır.¹⁴

Başvuru sırasında, Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 9.uncu maddesine göre şu adımlar izlenir¹⁵:

“Bir yükseköğretim kurumu için gerekli derslik, laboratuvar, ofis, kütüphane, spor alanları vb. gibi altyapıyı karşılayacak özkaynağa sahip olan vakıflar yeni bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü veya meslek yüksekokulu kurmak için aşağıdaki belgelerle Yükseköğretim Kuruluna müracaat ederler.

- a) *Vakfın veya müşterek hareket eden vakıfların yetkili yönetim organlarının yükseköğretim kurumu kurma konusundaki kararı.*
- b) *Vakıflar Genel Müdürlüğünden alınan, anılan vakfın yükseköğretim kurumu kurabileceğine ve kurulmasını müteakip yeterli mal varlığının mülkiyetini bu yükseköğretim kurumuna bedelsiz devredeceğine ilişkin belge ve amaçları arasında yükseköğretim kurumları kurma yönünde hüküm bulunan vakıf senedinin Genel Müdürlükçe tasdikli bir örneği.*
- c) *Kurulacak yükseköğretim kurumunun;*
 - 1) *Üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ise hangisi olduğunu ve bunların bünyesinde fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuvar veya meslek yüksekokulu olarak hangi yükseköğretim kurumlarının bulunduğu, kurumun adını, yerini, eğitim-öğretim, mali ve idari konularda uygulayacağı esasları belirten vakfın veya müşterek hareket eden vakıfların yetkili yönetim organlarının kararı.*
 - 2) *Meslek yüksekokulu ise adını, yerini, açılacak bölüm ve programlarını, öğrenci kontenjanlarını, hangi eğitim-öğretim yılında öğretime başlanacağını belirten vakfın veya müşterek hareket eden vakıfların yetkili yönetim organlarının kararı.*
- d) *Bina, araç-gereç ve diğer eğitim-öğretim tesis ve malzemelerinin hazır bulunduğunu, hazır olmayanların sağlanması için yeterli kaynağın tahsis edildiğini, bu mal varlığının kurulacak yükseköğretim kurumuna kurulmasını*

¹⁴ “Üniversite kurmak isteyenlere malvarlığı şartı”. <http://www.habername.com/haber/yuksekogretim-genel-kurulu-yok-21901.htm>. 22.05.2009 (Erişim Tarihi: 14.05.2012). Ancak, son zamanlarda sayısı hızla artan vakıf üniversiteleri bu konuda tartışmaya neden olmuş ve vakıf üniversiteleri için sınırın 15 Milyon TL'den 50 Milyon TL'ye, meslek yüksekokulu için 5 Milyon TL'den 25 Milyon TL'ye çıkarılması tartışılmaya başlanmıştır (Esra Kaya, “Vakıf Üniversitesi Açmak Zorlaşıyor”. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/20515051.asp>. 09.05.2012 [Erişim Tarihi: 15.05.2012]).

¹⁵ Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği, <http://www.yok.gov.tr/content/view/490/183/lang.tr/> (Erişim Tarihi: 26.06.2012).

müteakip eğitim-öğretim faaliyetine başlamadan önce en geç üç yıl içerisinde tahsis edileceklerin tahsis edileceğine, mülkiyeti devredileceklerin devredileceğine ilişkin yetkili organların noter onaylı kararı ve bununla ilgili belgeler.

Taahhütleri arasında, bir üniversite kurulması için mülkiyeti devredilecek asgari düzeyde yeterli mal varlığı dışında emlak ve mallar varsa bunlara ilişkin kira, aidat ve benzeri her türlü ödemelerin kurucu vakıf tarafından karşılanıp ödeneceğinin taahhüt edilmiş olması ve bu ödemelerin kurucu vakfın uhdesinde kalan taşınır ve taşınmaz mal varlığı ile karşılanabilecek durumda olması.

e) Kurulacak yükseköğretim kurumlarına bağlı birimlerden her birinin, ilk defa hizmete gireceği yıla ait her çeşit cari masrafların, on iki aylık tutarının beyanı ile, bunların her yıl en az % 20'sini karşılayacak taşınır ve taşınmaz malların, ekonomik değerleri olan bir hakkın veya gelirin mevcut olduğunu ve bunların yükseköğretim kurumuna tahsis edildiğini veya yükseköğretim kurumunun mamelekine gireceğini gösterir belge ile vakfın veya müşterek hareket eden vakıfların son iki yıllık bilançoları.

f) Kurulacak yükseköğretim kurumunun tüzel kişilik kazanmasından sonra en geç üç yıl içinde eğitim-öğretime başlayacağına dair taahhüt belgesi.

g) Vakfın, Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilebilecek mücbir sebepler dışında yükseköğretim kurumunu, tüzel kişilik kazandığı tarihten itibaren üç yıl geçtiği halde açmaması veya açamaması veya açılan birimlerde Yükseköğretim Kurulunca belirlenen yetersizliği bir yıl içinde gidermemesi veya giderememesi, Kanun ve Yönetmelik hükümlerine ve tespit edilen esaslara aykırı hareket edilmesi, eğitim-öğretime başladıktan sonra en çok üç yıl içinde eğitim-öğretim düzeyinin bulunduğu ildeki, o ilde yoksa Yükseköğretim Kurulunca belirlenecek en yakın ildeki, Devlet üniversitesinin eğitim-öğretim düzeyine ulaşmaması ve bunun düzeltilmesi için yapılan uyarıya rağmen bir yıl sonunda istenilen seviyeye ulaştırılmaması; Devletin varlığı ve bağımsızlığı ve milletin ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği aleyhinde faaliyette bulunulması, Atatürk ilkeleri ve inkılapları ile özellikle laiklikle bağdaşmayan bir durumun uyarıya rağmen sürmesi hallerinde, 2547 sayılı Kanun'un Ek-3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi hükmüne göre yükseköğretim kurumuna tahsis edilen taşınır ve taşınmaz malların ve hakların vakıfça belirlenen bir yükseköğretim kurumuna devrini peşinen kabul

ettiğine dair taahhüt belgesi ve bu taahhüdün, belirlenen yükseköğretim kurumunun yetkili organınca kabul edildiğine dair karar örneği.

- h) Vakıf yönetim organı dışında yükseköğretim kurumunun mütevelli heyetinin yediden az olmamak üzere kaç kişiden oluşacağını, mali ve idari konularda mütevelli heyet ve dışındaki organlardan hangisinin karar almaya yetkili olduğunu belirten vakfın veya müşterek hareket eden vakıfların yetkili yönetim organlarının kararı ve mütevelli heyet üyelerinin özgeçmişlerini belirten belgeler.*
- i) Kurulacak yükseköğretim kurumunun:*

1) Üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü olması halinde; kriterleri Yükseköğretim Kurulunca belirlenen, 5 yıllık hedefini, gelir ve giderlerini, mevcut ve 5 yıl içerisinde tamamlanacak imkanlarını, kurulacak üniversiteye alınacak öğrenci sayısının yıllara ve bölümlere göre dağılımını, fakülte ve enstitülerin hangi tarihte faaliyete geçirileceğini, araştırma ve geliştirme konularında izleyeceği esasları gösterir bir fizibilite raporu.

2) Meslek yüksekokulu olması halinde; yerleşim bölgesinin nüfusu, kurulacağı mesleki ve teknik eğitim bölgesinde (METEB) bulunan ortaöğretim kurumlarının ve varsa yükseköğretim kurumlarının niteliği, niceliği, açılacak bölüm ve programlar, öğrenci kontenjanları, hangi eğitim-öğretim yılında öğretime başlanacağı, öğretim üyesi temin ve tedarikine ilişkin planları ile uygulanacak politikalarını ve mesleki ve teknik eğitimin gelişmesine yapacağı katkı konularını içeren fizibilite raporu.

Kurulmuş vakıf üniversitelerinde veya yüksek teknoloji enstitülerinde, veya vakıf meslek yüksekokullarına kuruluşları sırasında, bünyelerinde yer alacağı belirtilmiş olanlar dışında yeni bir birim kurulması için Yükseköğretim Kuruluna yapılacak başvuruya yukarıda a,c,d,e, ve i fıkralarındaki belgeler eklenir.”

Başvuru belgeleri YÖK’e sunulur. Vakıf Yükseköğretim kurumları Yönetmeliğinin 13.üncü Maddesinde “Yükseköğretim Kurulu Başkanlığınca oluşturulacak Vakıf Yükseköğretim Kurumları Koordinasyon Komisyonu; öncelikle Vakıflar Genel Müdürlüğünden alınan tasdikli vakıf senedinde vakfedenin lise veya dengi bir öğrenime dayalı bir yükseköğretim kurumu kurma iradesinin açıkça mevcut olup olmadığını inceler. Vakfedenin bu konuda açık ve seçik iradesinin mevcudiyetinin tespitinden sonra bu Yönetmeliğin 9 uncu maddesinde belirtilen belgeler ile yine bu Yönetmeliğin Vakıf

üniversitesi/yüksek teknoloji enstitüsü kurma talepleri için 10 uncu maddesinde vakıf meslek yüksekokulu talepleri için 11 inci maddesinde yer alan aranacak şartlar ve kurucu vakfın bu maksatla tahsis ettiği araç-gereç, bina ve diğer maddi yapı ve malzemelerin durumuna, bunlardan yeterli bulunmayanların temini veya tamamlanması için vakfın öngördüğü amaçlara uygun olup olmadığına bakar; böyle bir kurumun kurulup kurulmaması konusundaki görüşünü bir raporla Başkanlığa sunar” denilmektedir¹⁶.

Bundan sonra “Komisyonun hazırladığı rapor Başkanlıkça Genel Kurulun gündemine alınır. Genel Kurul raporu müzakere ederek başvuruyu karara bağlar”.¹⁷ YÖK Genel Kurulu olumlu kararı Bakanlar kuruluna iletilir. Bakanlar Kurulunun onayı ile dosya Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne (TBMM) sunulur ve TBMM’nin kurulacak olan üniversite hakkında kuruluş yasası çıkartmasıyla vakıf üniversitesi kurulmuş olur.

3.5. Vakıf Üniversitelerinin Kapanma Koşulları

Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliğinin 26.ncı Maddesi, kurulan bir vakıf yükseköğretim kurumunun hangi koşullar altında gerçekleşeceğini düzenlemektedir. Bu maddeye göre:

“ a) Kanun ve Yönetmeliğin amir hükümlerine ve tespit edilen esaslara aykırı hareket edilmesi,

b) Bu Yönetmeliğin 18 inci maddesi uyarınca, eğitim-öğretime başlanmasına izin verildiği halde, özellikle Yönetmeliğin 10 uncu maddesinde belirtilen zorunlu eğitim programlarında ve öğrenci alınacağı ilan edilen diğer programlarda eğitim-öğretime başlamaması,

c) Vakıf yükseköğretim kurumunun eğitim-öğretim, yayın, danışmanlık ve ticari faaliyetlerinden elde ettiği gelirini yükseköğretim kurumunun akademik faaliyetlerini, yatırım ve cari giderlerini finanse etmekte kullanmadığının, bu Yönetmeliğin 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi uyarınca kurucu vakıf tarafından tedarik ve üniversiteye tahsisi taahhüt edilen bina araç-gereç ve diğer eğitim-öğretim tesis ve malzemelerinin temin ve tedariki için kullanıldığının alım satım ve ihalelerde kalite, dayanıklılık, tecrübe ve fiyat kriterleri açısından serbest rekabet kurallarına uyulmadığının, kurucu vakfa veya üçüncü şahıslara doğrudan veya dolaylı kaynak aktarıldığının tespit edilmesi,

¹⁶ Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği, <http://www.yok.gov.tr/content/view/490/183/lang.tr/> (Erişim Tarihi: 26.06.2012).

¹⁷ Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği, <http://www.yok.gov.tr/content/view/490/183/lang.tr/> (Erişim Tarihi: 26.06.2012).

d) Eğitim-öğretime başlandıktan sonra üç yıl geçtiği halde eğitim-öğretim düzeyinin bulunduğu ildeki, o ilde yoksa Yükseköğretim Kurulunca belirlenecek en yakın ildeki, eşdeğer Devlet yükseköğretim kurumunun eğitim-öğretim ve araştırma düzeyine ulaşmadığı ve bunun düzeltilmesi için yapılan uyarıya rağmen bir yıl sonunda istenilen seviyeye ulaştırılamaması,

e) Eğitim-öğretimde Devletin varlığı ve bağımsızlığı ve milletin ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği aleyhinde faaliyette bulunulması Atatürk ilkeleri ve inkılapları ile özellikle laiklikle bağdaşmayan bir tutumun tespit edilmesi ve/veya ırk, dil, din ayrımcılığı yapılmasının tespiti, halinde ilgili vakıf üniversitesi/yüksek teknoloji enstitüsü veya birimi veya vakıf meslek yüksekokulu Yükseköğretim Genel Kurulu kararı ile faaliyetten alıkonulur ve kapatılır. Faaliyetten alıkonularak kapatılan vakıf üniversitesi/yüksek teknoloji enstitüsünün kuruluş kanununun yürürlükten kaldırılması için durum Milli Eğitim Bakanlığına bildirilir.”

Her bir vakıf üniversitesinin bir kardeş veya “garantör” devlet üniversitesi eşleniği vardır. Vakıf üniversitesi fiyatlarını ve çalışanlarının ücretlerini kendisi belirleyerek, gelir ve giderlerini dengeleyerek büyümeye çalışır. Yeterli öğrenci bulamadığı veya başka bir nedenle mali yönden desteklenmesini uygun görmezse, vakıf üniversitesi kapatılır ve garantör üniversite yardımıyla kalan öğrencileri mezun edilir. Kapatılan üniversite kamu tüzel kişiliğe haiz olduğundan, malları “kamu malı” olarak kalır, kurucu vakfa geri iade edilmez ve hazineye (dolayısıyla garantör üniversiteye) intikal eder.¹⁸ Bu durum, Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliğinin 26.ıncı maddesinde şu şekilde belirtilmiştir:

“Faaliyetten alıkonan yükseköğretim kurumunun öğrencileri bu Yönetmeliğin 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi uyarınca belirtilen yükseköğretim kurumunda öğrenimlerine devam ettirilirlir. Kapatılan yükseköğretim kurumunun taşınır ve taşınmaz mallarından derslikler, her türden laboratuvarlar, kitaplar, bunları içeren yapılar, spor tesisleri, öğrenci yurtları ile öğretim elemanları lojmanları gibi eğitim-öğretimle ilgili her türlü taşınmaz mal, araç-gereç ve malzeme ile tüm aynı ve nakdi haklar devralan yükseköğretim kurumunun mülkiyetine geçer.”

¹⁸ Ahmet Battal, “Vakıf Üniversiteleri “özel” mi?”, http://www.yeniasya.com.tr/yazi_detay.asp?id=968, 01.03.2011 (Erişim Tarihi: 14.05.2012).

3.6. Vakıf Üniversiteleri Sektörünün Büyüklüğü

Doğrudan vakıf üniversitelerinin mali büyüklüklerine yönelik olarak yapılan bir çalışma bulunmamakla beraber, öğrenci ve çalışan sayılarından kaynaklanan bazı çıkarımlar yapmak mümkündür. Örneğin, vakıf üniversitelerinin toplamda yaklaşık 30.000 kişi istihdam etikleri ve ülke bütçesine her yıl yaklaşık 500 Milyon TL SGK primi olarak ve 125 Milyon TL KDV olarak katkı sağladıkları bildirilmektedir.¹⁹

Vakıf üniversitelerinde hâlihazırda %30'u burslu olmak üzere toplam 200.000 öğrenciye eğitim verildiği, şu anda %11 olan vakıf üniversitelerinin sektördeki payının 2025'e kadar %17'ye çıkacağı öngörülmektedir. Vakıf üniversitelerinin ekonomiye katkılarının şu anda 12 Milyar TL olduğu bildirilmektedir. 2023 yılında 575.000 Türk ve 60.000 yabancı öğrenciye eğitim hizmeti sunulacağı ve bu katkının 45 Milyar TL'ye çıkacağı tahmin edilmektedir.²⁰

Vakıf üniversitelerinin yarattığı ekonominin büyüklüğü yabancı (veya uluslararası) öğrencilerin sayısına göre de ölçülebilir. Mevcut rakamlarla dünyada 4 Milyon yabancı öğrenci olduğu ve bu öğrencilerin oluşturduğu ekonominin büyüklüğünün 60 Milyar Amerikan Doları olduğu, 2023 yılında bu rakamların 7 Milyon öğrenci ve 120 Milyar Amerikan Doları olacağı tahmin edilmektedir.²¹ Türkiye'nin Çin, Hindistan, Güney Kore ve Almanya'dan sonra yurtdışına en çok öğrenci gönderen beşinci ülke durumundadır. 2011 yılı içinde yurtdışında 65.000 Türk öğrencinin olduğu ve bu öğrencilerin yıllık harcamaları 2 milyar TL dolaylarındadır. Vakıf üniversitelerine destek verilmesi durumunda, bu kaynağın en az yarısının tekrar ülke ekonomisine kazandırabileceği düşünülmektedir.²²

Öğrenci sayılarına göre oluşturulan bir başka gösterge ise vakıf üniversiteleri tarafından yapılan öğrenci başına harcama miktarıdır. 2005-2006 akademik yılı rakamlarına göre vakıf üniversiteleri öğrenci başına yaklaşık 4.000 TL ile 30.000 TL arası değişen miktarlarda harcama yapmaktadırlar. Türkiye'de vakıf üniversitelerinin yaptığı öğrenci başına harcama bu hesaba göre yaklaşık 8.025 TL olup, toplam öğrenci sayısı göz önüne alındığında bu yaklaşık 1,6 Milyar TL'lik bir piyasaya işaret etmektedir (YÖK, 2007b: 67).

¹⁹ Turgay Polat. "Vakıf Üniversiteleri Gerçeği", <http://www.aksam.com.tr/vakif-universiteleri-gercegi-6201y.html>, 12.04.2012 (Erişim Tarihi: 14.05.2012). ve "Vakıf Üniversitelerinin Hedefi: 2023'e kadar 575 bin Öğrenci". <http://www.vub.org.tr/?p=501> . 12.04.2012 (Erişim Tarihi: 14.05.2012).

²⁰ Turgay Polat, a.g.m. ve Sait Gürsoy. "Vakıf üniversitelerine Kulak Verin"<http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/gursoy/2012/05/09/vakif-universitelerine-kulak-verin>. 09.05.2012 (Erişim Tarihi: 14.05.2012). ve "Vakıf Üniversitelerinin Hedefi: 2023'e kadar 575 bin Öğrenci". <http://www.vub.org.tr/?p=501> . 12.04.2012 (Erişim Tarihi: 14.05.2012).

²¹ Turgay Polat, a.g.m. ve "Vakıf Üniversitelerinin Hedefi: 2023'e kadar 575 bin Öğrenci". <http://www.vub.org.tr/?p=501> . 12.04.2012 (Erişim Tarihi: 14.05.2012).

²² Sait Gürsoy, a.g.m. ve "Vakıf Üniversitelerinin Hedefi: 2023'e kadar 575 bin Öğrenci". <http://www.vub.org.tr/?p=501> . 12.04.2012 (Erişim Tarihi: 14.05.2012).

3.7. Vakıf Üniversitelerinin Tercih Edilme Oranları

Vakıf üniversitelerinin öğrenci tercih edilmesinde çeşitli faktörler etkili olabilmektedir.²³ Ancak, Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği 18.inci maddesine göre “*Vakıf üniversitelerine/yüksek teknoloji enstitülerine kaydedilecek öğrenci kontenjanları Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenir*”.²⁴

2011 yılında ÖSYS tarafından yapılan yerleştirme sonuçlarına göre, tercih yapma hakkını kazanmış olan 1.058.152 aday, 637.342 kontenjan için tercih yapmıştır. Bu kontenjanların 76.998’i, yani yaklaşık %12’si vakıf üniversitelerine ayrılmıştır. Vakıf üniversitelerine ayrılan bu kontenjandan 16.643’ü boş kalmıştır. 2011 ek yerleştirmesinde ise vakıf üniversitelerine 28.389 kontenjan ayrılmış olup, bu ek kontenjanların yaklaşık %25’ini oluşturmaktadır. Ek yerleştirme sonucunda ise 8.177 aday vakıf üniversitelerindeki kontenjanlara yerleşmiştir. Kabaca bir hesapla, 2011 yılında vakıf üniversitelerine toplam yükseköğretim kontenjanlarının %14’ü tanınmış olup, 105.387 öğrencilik bu kontenjanın %65’i adaylar tarafından tercih edilmiştir.²⁵ Giderek artan vakıf üniversitesi sayıları dikkate alındığında, bu kontenjanların artacağı ve özellikle çeşitli yapısal sorunların çözülmesiyle birlikte vakıf üniversitelerini tercih eden öğrencilerin sayılarının artacağı söylenebilir. Nitekim YÖK’ün hazırladığı strateji raporlarında da bu kestirim bulunmaktadır (YÖK, 2007b: 150).

Diğer yandan, yine ÖSYM istatistiklerine göre 2009 yılında devlet ve vakıf üniversitelerinin başarı sıralaması 1.000.000 ve üstü olan adaylarca tercih edilme durumu da Tablo 3.3.’ de gösterilmiştir.

²³ Bu faktörlere aşağıda değinilecektir.

²⁴ Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği, <http://www.yok.gov.tr/content/view/490/183/lang.tr/> (Erişim Tarihi: 26.06.2012).

²⁵ <http://www.osym.gov.tr/dosya/1-58052/h/02-2011-osysyerlestirmesonuclarinailiskinsayisabilgile-.pdf> (Erişim Tarihi: 26.06.2012) ve <http://osym.gov.tr/dosya/1-58488/e/2011-osys-ek-yerlestirme-universitelere-sayisabilgile-.pdf> (Erişim Tarihi: 26.06.2012) adreslerindeki bilgilerden yararlanarak hesaplanmıştır. Hesaplamalarda KKTC ve Diğer Devletlerdeki Üniversitelerin kontenjanları dikkate alınmamıştır.

Tablo 3.3. Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin Ortalama Tercih Edilme Durumları (2009)

GRUP ADI	01. TER.	02. TER.	03. TER.	04. TER.	05. TER.	06. TER.	07. TER.	08. TER.	09. TER.	10+. TER.	TER. TOPLAM	TER. ORTALAMA
	01. YER.	02. YER.	03. YER.	04. YER.	05. YER.	06. YER.	07. YER.	08. YER.	09. YER.	10+. YER.	YER. TOPLAM	YER. ORTALAMA
	BS(1-100)	BS(101-500)	BS(501-1000)	BS(1001-2000)	BS(2001-5000)	BS(5001-10000)	BS(10001-20000)	BS(20001-50000)	BS(50001-100000)	BS(100001-500000)	BS(500001-1000000)	BS(1000000 üstü)
DEVLET ÜNİVERSİTELERİ	888772	804823	759199	716697	676851	639373	605272	574488	545583	5415663	11626721	9,872
	68376	47770	37298	31258	26344	21629	18619	16178	14058	89804	371334	6,407
	227	1112	1521	3166	9220	14087	19867	42203	52940	135959	48400	----
VAKIF ÜNİVERSİTELERİ	39497	39286	38773	36962	35289	32805	30310	28050	25641	194462	501075	8,765
	9798	5992	4906	3385	2780	2240	1801	1507	1260	6953	40622	5,293
	91	310	243	327	580	723	1616	3626	4295	18863	6084	----

Kaynak: <http://www.osym.gov.tr/belge/1-11668/bolum-1-universite-gruplari-ve-universiteler-toplami.html>. (Erişim Tarihi: 26.06.2012).

Acıklama:

Bu tabloda üniversitedeki yükseköğretim programlarını birinci tercihinde isteyen aday sayısı “01. TER.”, ikinci tercihinde isteyen aday sayısı “02. TER.” kısmında ve daha sonraki tercihlerinde isteyen aday sayısı benzer şekilde belirtilmiştir. “10+. TER.” kısmında ise bu üniversiteyi onuncu ve daha yukarı tercihinde isteyen aday sayısı belirtilmiştir. “01. YER.” kısmında bu üniversiteye birinci tercihinde yerleşen aday sayısı, “02. YER.” kısmında ikinci tercihinde yerleşen aday sayısı ve daha sonraki tercihlerinde yerleşen aday sayısı benzer şekilde belirtilmiştir. “10+. YER.” kısmında ise bu üniversiteye onuncu ve daha yukarı tercihinde yerleşen aday sayısı belirtilmiştir. “TER. TOPLAM” kısmında bu üniversiteyi tercihlerinde isteyen toplam aday sayısı, “YER. TOPLAM” kısmında bu üniversiteye yerleşen toplam aday sayısı belirtilmiştir. “TER. ORTALAMA” kısmında bu üniversiteyi tercihlerinde isteyen adayların ortalama olarak kaçınıcı tercihlerinde istedikleri belirtilmiştir. “YER. ORTALAMA” kısmında bu üniversiteye yerleşen adayların ortalama olarak kaçınıcı tercihlerinde yerleştikleri belirtilmiştir. “BS(1-100)” kısmında bu üniversiteye yerleşen adaylardan başarı sırası 1 ile 100 arasında olanların sayısı, “BS(101-500)” kısmında başarı sırası 101 ile 500 arasında olanların sayısı ve diğer başarı sıralaması aralığında olan aday sayısı da benzer şekilde belirtilmiştir. “BS(1000000 üstü)” kısmında bu üniversiteye yerleşen adayların başarı sırası 1000000 üstü olan adayların sayısı belirtilmektedir. Bu rakamlara göre vakıf üniversiteleri 501075 kere tercih edilmiş ve bu tercihlerin 40622’si (yaklaşık %8’i) yerleştirme ile sonuçlanmıştır. Vakıf üniversitelerini 1.nci tercih sırasında tercih eden 39497 adaydan 9798 bu tercihlerine yerleştirilmiştir. Vakıf Üniversiteleri başarı sıralaması 1000000 ve üzeri olan adaylar tarafından ortalama 8765 kere tercih edilmiş ve bu tercihlerin ortalama 5293’ü yerleştirme ile sonuçlanmıştır.

3.8. Vakıf Üniversitelerinin Tercih Edilmesini Etkileyen Bazı Faktörler

Son yıllarda artmakta olan vakıf üniversiteleri sayısının getirdiği doğal bir gelişme olarak, bu üniversitelere kaydolun öğrencilerin sayısı da artmaktadır. Vakıf üniversitelerinin öğrencilerine bazı hizmetleri sağlamada daha avantajlı olduğu genel bir kanıdır. Bu üniversitelerin eğitim kalitelerinin devlet üniversitelerine göre daha yüksek olduğu, sosyal ve kültürel olarak öğrencilerine daha çeşitlenmiş imkânlar sunduğu ve görece gelişmiş fiziki ortamlara sahip olduğu gibi yaygın görüşler, vakıf üniversitelerinin öğrenciler ve aileler tarafından tercih edilmesinde önemli olabilmektedir.

Vakıf üniversitelerinin tercih edilmesinde etkili olan faktörleri ele alan bir çalışmada, Özgüven (2011) önceden belirlenmiş bazı kriterlere göre analitik hiyerarşi süreci (*Analytical Hierarchy Process- AHP*) yöntemi kullanarak, İzmir'deki vakıf üniversitelerinin tercih edilmesinde etkili olan etkenleri araştırmıştır. Çalışmada, vakıf üniversitelerine giriş tercihinde etkili olan faktörlerin hiyerarşik olarak aşağıdaki gibi sıralandığı sonucuna varılmıştır (Özgüven, 2011: 288):

1. Katkı Paylarının Miktarı
2. Kontenjan Sayıları
3. Akademik Kadronun Sayısal Genişliği
4. (Mezun olmak için alınabilecek) Ders Sayısı
5. Üniversitenin Faaliyet Gösterdiği Yıl Sayısı
6. Giriş Taban Puanları
7. Binaların Fiziki Yapısı
8. Kampus Alanı
9. Kültürel Etkinlikler

Oldukça yakın bir tarihte gerçekleştirilen bu çalışma vakıf üniversitelerinin tercih edilebilirliği konusunda önemli veriler sağlamaktadır. Çalışmaya göre fiyat ve erişilebilirlik (toplam kontenjan sayısı) vakıf üniversitelerinin tercihinde önemli bir rol oynamaktadır. Çalışma, akademik kadronun niceliğinin, toplam alınacak ders sayısının ve üniversitenin yaşam süresinin orta derecede etkili olduğunu ve giriş taban puanları, fiziki ortamlar ve kültürel etkinliklerden daha önemli seçim kriterleri olduğu sonucuna varmaktadır.

Ekonomik davranışın bir göstergesi olarak vakıf üniversitelerinin fiyatlarının en önemli kriter olarak çıkması sürpriz bir sonuç olmamalıdır. Günümüzde vakıf üniversitelerinin fiyatlarının belirli düzeyde bir yakınsama göstermesi (Tablo 3.4.), bu anlamda vakıf üniversitelerinin tercih edilebilirliğinde fiyattan başka faktörlerinde etkili

olabileceğine işaret etmektedir. Ancak, çalışmada taban puanların kontenjan sayıları, alınacak toplam ders sayısı ve akademik kadro genişliğinin de altında kalması ve fiziki ve sosyal-kültürel etkinliklerin görece önemsiz kriterler olarak öne çıkması da şaşırtıcı sonuçlar olarak görülebilir. Bununla birlikte, vakıf üniversitesinin saygınlığı, akademik kadronun niteliği, kuruldukları şehir veya mekânın öğrencinin ikamet ettiği şehir veya mekâna yakınlığı, öğrencilerin istihdam edilebilirlikleri gibi bazı diğer faktörlerin de vakıf üniversitesi seçiminde etkili olduğunu düşünmek, daha odaklı analizler yapılması açısından etkili olabilir.

Tablo 3.4. Seçilmiş Programlar Bazında Vakıf Üniversitelerinin 2012 -2013 Akademik Yılı Fiyatları (TL, KDV Dâhil)²⁶

Üniversite/Okul	Mühendislik	Tıp/Dış Hekimliği	Önlisans
Acıbadem	-	44.000	12.000
Arel	19.403	-	8.316
Atılım	19.500	-	-
Avrasya	16.000	-	-
Aydın	20.520	32.400	11.880
Bahçeşehir	26.700	-	14.500
Başkent	20.000	24.000	12.000
Beykent	18.250	-	8.700
Bezm-i Alem	27.000 ⁱ	33.000	-
Bilgi	26.946	-	20.466
Bilkent	20.800	-	- ⁱⁱ
Bilim	-	33.970	8.493
Canik Başarı	15.850	-	-
Çağ	16.980	-	8.490
Çankaya	20.498	-	20.498
Doğuş	22.500	-	8.250
Fatih	22.500	27.000	9.950
Fatih Sultan Mehmet	16.200	-	8.000
Gedik	14.580	-	10.260
Gediz	16.500	-	8.500
Haliç	17.800	-	9.500
Hasan Kalyoncu	15.000	-	-
Işık	23.474	-	-
İstanbul Gelişim	19.980	-	9.072
İstanbul Ticaret	16.200	-	9.828

²⁶ Vakıf üniversitelerinin web sayfalarında beyan edilen miktarlar kullanılarak hazırlanmıştır. İlgili bölümlerin bulunmadığı üniversitelerde, üniversitenin uzmanlaştığı, yabancı dilde eğitim veren programların fiyatları dikkate alınmıştır. Birden çok programın olması durumunda meslek yüksekokullarının yabancı dilde eğitim veren veya sağlık dalları dışında kalan programlarının fiyatları alınmıştır.

Tablo 3.4. Seçilmiş Programlar Bazında Vakıf Üniversitelerinin 2011 -2012 Akademik Yılı Fiyatları (TL, KDV Dâhil)- Devamı

Üniversite/Okul	Mühendislik	Tıp/Dış Hekimliği	Önlisans
İstanbul Şehir	24.000	-	-
İstanbul 29 Mayıs	15.000	-	-
İzmir	14.000	25.000	7.600
İzmir Ekonomi	17.500	-	15.900
Kadir Has	26.892	-	11.772
Karatay	17.000	-	9.500
Kemerburgaz	22.680	-	-
Koç	33.500	46.200	-
Kültür	23.120	-	-
Maltepe	19.950	26.490	10.885
Medipol	-	40.500	10.800
Melikşah	15.500	-	-
Mevlana	16.387	23.250	-
Nişantaşı	19.440	-	10.800
Nuh Naci Yazgan	15.000	-	-
Okan	23.750	-	11.880
Orhangazi	16.000	-	-
Özyeğin	29.538	-	-
Piri Reis	19.683	-	-
Sabancı	33.000	-	-
Sabahattin Zaim	15.660	-	-
Süleyman Şah	16.800	-	-
Şifa	-	32.400	-
TED	22.140	-	-
TOBB	20.000	-	-
Toros	16.200	-	8.100
Turgut Özal	15.000	-	-
Türk Hava Kurumu	18.900	-	-
Ufuk	16.000	21.000	9.000
Uluslararası Antalya	22.000/25.000	-	-
Üsküdar	24.624	-	12.312
Yaşar	18.000	-	9.900
Yeditepe	25.920	35.100	-
Yeni Yüzyıl	18.360	39.960	8.100
Zirve	17.000	-	9.000

Diğer yandan, unutulmaması gereken bir başka nokta ise, tüm dünyada yükseköğretimde reform çalışmalarında bir rehber haline gelen Bologna Süreci'nin etkileridir. Bologna Süreci, yükseköğretimde öğrenim çıktılarını açıkça belirlemek ve program çıktılarını

(alınan dereceleri) standardize ederek, mesleki yeterlilikleri standart hale getirmekte ve piyasanın yeni bir mezundan istediği minimum standartları belirleyerek, istihdam edilebilirliğe doğrudan etki etmektedir. Türkiye’de Bologna Sürecine dâhildir ve bu konudaki Yükseköğretim Kurulu tarafından yürütülmektedir. Bologna Sürecinin en önemli bileşenlerinden biride karşılaştırılabilir programların olmasıdır. Farklı ülkelerdeki veya üniversitelerdeki aynı iki programın karşılaştırılması ise Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS- European Credit Transfer System-ECTS) aracılığıyla olmaktadır. Bu sisteme göre 4 yıllık bir program 240 AKTS kredilik ders içermektedir. Yani bir akademik yıl 60 AKTS kredilik, bir yarıyıl ise 30 AKTS kredilik ders içermektedir. 6111 sayılı kanunla gelen değişikliklerle Bologna Sürecinin yasallaşması dolayısıyla, öğrencilerin üniversite ve program seçimleri artık standart bir kredi sistemi içerisinde olacağından, alınacak ders sayısı üniversite seçiminde önemli bir kriter olmaktan çıkacaktır.

Birkaç faktörün kombinasyonunun da öğrencilerin vakıf üniversitesi seçiminde önemli rol oynayacağı da düşünülebilir. Örneğin, mantıklı bir tüketici davranışı olarak öğrencilerin ve ailelerinin katkı payı miktarı, bölgeye coğrafi yakınlık, vakıf üniversitesinin prestiji, kontenjan sayısı ve taban puanlarının kombinasyonu önemli bir seçim kriteri olabilir.

Burada yukarıda belirtilen faktörlere ek olarak bir vakıf üniversitesinin mezunlarının istihdam edilebilirliği, yaşam süresi ve akademik kadrosunun (nicelikten ziyade) niteliğinin birleşiminin oluşturduğu prestij de önemli bir faktör olduğu düşünülebilir. Görece olarak daha uzun bir süre yükseköğretim sektöründe olan daha deneyimli vakıf üniversitelerinin, kaliteli akademik kadrolarla üretilen mezunlarının özellikle özel sektör tarafından daha kolaylıkla istihdam edilebildiğine işaret eden bazı zayıf işaretler kolaylıkla gözlemlenebilmektedir.

Dolayısıyla, TRB1 bölgesinde kurulması olası bir vakıf üniversitesinin öğrencilerce tercih edilebilmesi için şu faktörler dikkate alınmalıdır:

1. **Fiyatlama:** Program ve/veya dönem katkı payları belirlenirken, ilk birkaç yıl için diğer üniversitelere göre belirli bir düzeyde fiyatların düşük tutulması, olası TRB1 Bölgesi Vakıf Üniversitelerinin tanıtımı ve öğrencilerin bu üniversiteleri seçmesinde etkili bir yöntem olabilir. Bazı vakıf üniversitelerinin açıkladıkları 2012-2013 akademik yılı öğretim ücretleri önlisans programları için 7.600 TL ile 20.500 TL, lisans programları için 14.000 TL ile 33.500 TL, tıp programları için 23.000 ile 46.200 TL arasında değişmektedir. Yurtdışındaki üniversitelere bakılacak olduğunda, A.B.D.’de lisans programları 2009-2010 akademik yılı rakamlarıyla 7.703-24.483

Amerikan Doları (yaklaşık 14.000- 44.000 TL)²⁷, tıp programları için 2010-2011 akademik yılı kayıtlarına göre 28.865-46.899 Amerikan doları²⁸ arasında değişmektedir. İngiltere’de ise 2010 yılı rakamlarına göre lisans için en düşük 5.500 Sterlin (yaklaşık 15.500 TL), tıp için en fazla 30.000 Sterlin (yaklaşık 85.000 TL) gibi fiyatlar görülmektedir.²⁹ Avustralya’da yabancı öğrenciler ortalama 10.000 ile 20.000 Avustralya Doları (yaklaşık 18.000-36.000 TL) ve Kanada’da ortalama 25.500 Kanada Doları (yaklaşık 45.000 TL) ücretler ödemektedirler.³⁰ Avrupa’da ise ortalama olarak 5.000 ile 16.000 Avro (yaklaşık 11.300- 36.000 TL) arasında değişen ücretler söz konusudur.³¹ Çin’de ise öğretim ücretlerinin 3.900 ile 7.900 Amerikan Doları (yaklaşık 7.000- 14.000 TL) arasında değişmekte olduğu bildirilmiştir.³² Bu anlamda uluslararası öğrencilerin de çekilebilmesi veya yurtdışına giden Türk öğrencilerinin tercihlerinin etkilenebilmesi için bu fiyatlara, program alanına ve verilecek eğitimin kalitesine göre bir fiyatlama yapılması gerekmektedir.

2. **Akademik Kadro:** Vakıf üniversiteleri çoğunlukla özellikle alanında yurtdışında bulunan üniversitelerde doktora yapmış veya fiilen yurtdışında bulunan üniversitelerde öğretim üyesi/görevlisi olarak çalışmış olan akademisyenleri istihdam etmektedir. Burada TRB1 olası vakıf üniversitelerinin de bu vasıflara sahip akademisyenleri istihdam etmesi rekabet dışı kalmaması açısından önemlidir. Alternatif olarak dönemlik veya tüm akademik yıl için alanında isim sahibi öğretim üyelerinin “konuk öğretim üyesi” statüsünde istihdam edilmeleri veya geniş bantlı bir internet bağlantısıyla, istenilen öğretim üyesinin TRB1 dışında verdiği derslere yapılabilecek etkileşimli telekonferans aracılığıyla derslerin izlenmesi de düşünülebilir.
3. **Sektörel Staj Programları:** Öncelik TRB1 içerisindeki işletme ve üretim tesislerinde olmak üzere, ikinci sınıfın (dördüncü yarıyılın) tamamlandığı yazdan başlamak üzere her yıl öğrencilerin pratik staj çalışmaları için ilgili sektörden firmalarla anlaşılması, mezunların istihdam edilebilirliği açısından önem arz etmektedir. Hem yeni mezunların iş ortamına adaptasyonu açısından, hem de işverenlerin ileride kendilerine uygun yetenekleri görüp işletmelerine kazandırmaları için, staj programları önemli bir fırsat sunabilir. Burada önemli olan, stajyer öğrenciler aracılığıyla, TRB1 vakıf

²⁷ <http://nces.ed.gov/fastfacts/display.asp?id=76> (Erişim Tarihi: 26.06.2012).

²⁸ <http://gradschool.about.com/od/medicalschoo/f/MedSchoolCost.htm> (Erişim Tarihi: 26.06.2012)

²⁹ <http://www.uzeyirhoca.net/2010/04/ulke-ulke-yurdsnda-universite-fiyatlar.html> (Erişim tarihi: 26.06.2012)

³⁰ <http://undergraduate.learnhub.com/lesson/20007-tuition-costs-of-higher-education-in-top-eight-countries> (Erişim tarihi: 26.06.2012).

³¹ <http://www.mastersportal.eu/students/articles/tuition-fees-for-students-in-europe/>. (Erişim tarihi: 26.06.2012).

³² <http://www.uzeyirhoca.net/2010/04/ulke-ulke-yurdsnda-universite-fiyatlar.html> (Erişim tarihi: 26.06.2012).

üniversitesinin kaliteli eğitim ve öğretim verdiğini gösterebilmesi ve kaliteli mezunları ile kendine özgü bir *niche* yaratarak, gelecekteki mezunlarının da istihdam edilebilirliği açısından bu prestiji sürdürmesidir. Ayrıca, yurtdışı staj programlarının olması da öğrencilerin istihdam edilebilirliği açısından önemli bir pozitif katkı yapabilmektedir.

4. **Uluslararası Değişim Programları:** Günümüzde özellikle Avrupa ve Amerika öne çıkan bir istihdam edilebilirlik kriteri, yeni mezunların üniversite zamanlarında akademik edinimlerinin yanı sıra, sosyal olarak ne gibi faaliyetlerde bulduklarına da bakılmasıdır. Bu anlamda çeşitli öğrenci değişim programları (ERASMUS veya AIESEC gibi) veya gönüllü hizmet temelli uluslararası değişim programları (YOUTH in ACTION gibi) öğrencilerin bazı sosyal yetenekleri kazanmasında etkili olmakta ve istihdam kararını etkileyebilmektedir.³³ Bu nedenle TRB1 vakıf üniversitesinin gerek çok uluslu programlar, gerek ikili anlaşmalar aracılığıyla öğrenci değişim programları yürütmesi, hem mezunların istihdam edilebilirliği, hem de uluslararası bir öğrenci ortamının oluşması ve üniversitenin tanıtımı için önem arz etmektedir.
5. **Burslar:** Kota olarak verilen bursların yanı sıra, başarılı öğrenciler için düzenlenecek ve başarıya göre katkı payı indirimi veya yarıyıllık kesinti gibi seçenekleri olan çeşitli burs seçenekleri, öğrenci tercihi üzerinde belirli bir etki yapabilir.
6. **Öğretim Dili:** Yabancı dilde veya en azından programların belirli bir yüzdesinin (seçmeli derslerin bazılarının) yabancı dilde yürütüldüğü vakıf üniversitelerinin mezunları daha donanımlı bir şekilde işgücü piyasasına çıkmaktadır. Bazı öğrenciler ve aileleri için yabancı bir dilin iyi öğrenilmesi önem arz etmektedir. Yabancı dilde öğretim seçeneği her zaman bir vakıf üniversitesinin en önemli varlıklarından biri olarak düşünülmelidir.
7. **Coğrafi Yakınlık Avantajı:** TRB1 bölgesinde kurulması olası bir vakıf üniversitesinin ana öğrenci kaynağı, kaliteli bir eğitim almak isteyen ancak gerek başarı sıralaması ve tercih sıralaması, gerek ekonomik nedenler veya aileye yakın olma isteği ile bölge içerisinde eğitim görmeye istekli adaylar olacaktır. Bu nedenle, olası bir vakıf üniversitesinin tanıtımının TRB1 ve komşu bölgelerinde çok iyi bir şekilde yapılması gerekmektedir.

³³ Çevrimiçi olarak doldurulabilen EUROPASS CV formatında “Hareketlilik” deneyimleri tamamen ayrı bir başlık altında verilmektedir.

3.9. Vakıf Üniversitelerinin Sorunları

Vakıf üniversitelerinin genelde yapısal temellere dayanan bazı sorunları vardır. Bu konuda önemli eleştirilerden biri Türkiye’de yükseköğretim sisteminin “*kamu kesimi içerisinde, özel sektörün faaliyette bulunmasına izin verilen, ancak kamu ağırlıklı ve onun gözetim ve denetimine tabi karma bir yapı*” (Söyler, 2008: 63) olmasıdır.

Buna paralel olarak vakıf üniversitelerinin deneyimlediği yapısal sorunlar Vakıf Üniversiteler Birliği Başkanı ve İstanbul Bilgi Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanı Rıfat Sarıcaoğlu tarafından şu şekilde bildirilmiştir (Sarıcaoğlu, 2011: 2-3):³⁴

- a. 2547 sayılı Kanununun Ek maddeleri ve ilgili yönetmelikle ciddi bir büyüklük, sayı ve ekonomik boyuta ulaşmış Vakıf Üniversiteleri’nin yönetilememesi, yeni bir yasa – veya mevzuatlar- ve çeşitlendirmenin şart olması;
- b. Devlet ve Vakıf Üniversiteleri’nin aynı metotla öğrenci almasına rağmen hem mevzuat hem de fiili durum nedeniyle, özellikle eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma konularında rekabet edememesi ve “haksız rekabet” ortamının oluşması;
- c. Kamunun, Özel Sektörün Yükseköğretime kaynak sağlama ve yatırımcı olması konusunda kısıtlayıcı olmaması ve teşvik edici olma gerekliliği;
- d. İnternet Teknolojilerinin süratle geliştiği ve İnternet Penetrasyonunun bu denli arttığı, gençlerin neredeyse tamamının İnternet ile haşır neşir olduğu Türkiye’de ve eğitim-öğretimin ulaştırılabileceği ülkelerde (örn. komşu ülkeler, Türki Cumhuriyetler, Ortadoğu ülkeleri ve Afrika ülkeleri) Online/Uzaktan Eğitim ile ilgili kısıtlamaların özellikle yüksek öğretim hizmetleri ile bu kapsamda sunulabilecek diğer eğitim-öğretim hizmetlerinin (örn. meslek kazandırma, meslek içi eğitim vb.) sunulabilirliği ve bu hizmetlere erişim bakımından rekabet edebilirliği azaltması;
- e. Arz/Talep dengesindeki bozulmanın sonucu olarak merkezi sınav sisteminin “tek belirleyici” olmasının sakıncalar yaratması.

Bu gibi yapısal sorunlar en başta vakıf üniversitelerinin devlet üniversiteleri ile rekabet etmesini zorlaştırmaktadır. Devlet üniversitelerinin parasız (katkı paylarının görece çok düşük oluşu), sağlanan önemli miktarda bütçeler, Devlet Üniversiteleri ve Vakıf Üniversiteleri “kamu tüzel kişiliği” olmasına rağmen personel rejimleri bakımından adaletsizliğin mevcudiyeti, Vakıf Üniversitelerinin kendi öğrenci kontenjanlarını belirlemelerine ilişkin kuralların, Vakıf Yükseköğretim kurumunun fiziki ve akademik

³⁴ http://www.vub.org.tr/wp-content/uploads/2012/03/yuksekogretimden_yeniden_yapilandirilmesi_rifat_saricaoğlu_02_05_11.pdf. 02.05.2011. (Erişim tarihi: 14.05.2012).

olanaklarını dikkate alınacak şekilde düzenlenmelerine ve burslular dışında, öğrenci kabul sisteminin Üniversiteler tarafından belirlenmemesi; yeni fakülte ve bölüm açma-kapama yetkisinin Üniversitelere verilmemesi, Üniversitelerin burs dağıtımının (şart koşulan oran dâhilinde) kendilerinin belirlememesi gibi hususların vakıf üniversiteleri aleyhine haksız rekabet yarattığı düşünülmektedir (Sarıcaoğlu, 2011: 5-6).

Bu sorunların bazıları, örneğin vakıf üniversitelerinde mütevelli heyetlerinin ve başkanlarının yetki ve sorumlulukları, finansman, öğrencilerin kalitesi (düşük puanlı öğrencilerin alınması ve dolayısıyla istihdam edilebilirliği düşük mezunların verilmesi, dolayısıyla eğitimde fırsat eşitliğinin bozulması şeklinde) YÖK tarafından da dile getirilmektedir. Bununla birlikte, örneğin yüksek puanlı öğrencileri çekmede rekabet, yeni fakülte-bölüm açılması gibi konularda da anlaşmazlıkların olduğu görülmektedir (YÖK, 2007a: 19-21, YÖK, 2007b).

Vakıf üniversiteleri tarafından devlet üniversiteleri ve yasaların hız olarak vakıf üniversitelerini yakalayamadığı, vakıf üniversitelerinin teknoloji ve yeniliklere daha çabuk ve daha fazla oranlarda adapte olduğu ve yasaların vakıf üniversitelerinin önlerini açacak şekilde düzenlenmesi gerektiği görüşü ağırlık kazanmaktadır.³⁵

Bu gibi sorunların çözülmesi için çeşitli öneriler bulunmaktadır. TOBB'un sektörel meclisi olan TOBB Türkiye Yükseköğretim Meclisi bu konuda şu müdahaleleri önermiştir:³⁶

- Akademik kariyer düşünmeyenler için yüksek lisans eğitiminde ALES şartının kaldırılması,
- Zorunlu burs uygulamasının kaldırılması, tam burs oranı sabit kalmakla birlikte, tam bursun kısmi burslar halinde verilmesinin önünü açacak düzenlemeler yapılması,
- Vakıf üniversitelerini tercih eden öğrenciler için de uzun vadeli öğrenim kredisi sağlayacak yeni bir finansman modeli (Örnek; Şili),
- Milli Eğitim Bakanlığı ve YÖK kapsamında yurt dışında doktora yapanların vakıf üniversitelerinde de görev alabilmeleri için gerekli düzenlemeler yapılması, böylece mecburi hizmet yükümlülüklerinin vakıf üniversitelerinde de yapılabilmesi,
- Özerklik için yasal altyapı sağlanması ve üniversitelere akademik yapılarını, ders müfredatlarını ve üniversiteye alınacak öğrenci sayısını belirleme hakkı verilmesi, bu yönde bürokratik engellerin kaldırılması,

³⁵ "Devlet Vakıf Üniversiteleri Hızına Yetişmiyor", <http://www.uskudar.edu.tr/33-devlet-vakif-universiteleri-hizina-yetisemiyor.html>. 16.04.2012. (Erişim Tarihi: 14.05.2012).

³⁶ "TOBB, vakıf üniversiteleri için ayrı kanun istedi", <http://www.hurriyetegitim.com/haberler/22.02.2012/tobb-vakif-universiteleri-icin-ayri-kanun-istedi.aspx>. 22.02.2012 (Erişim Tarihi: 14.05.2012).

- Yurtdışından gelen öğrencilerin ihracat kalemi olarak sayılması ve böylece vakıfların ihracat desteğinden faydalanabilmesi,
- Kayıtlı burslu öğrenci sayısı ve yabancı öğrenci sayısına göre devlet desteği sağlanması,
- Boş kalan kontenjanlar için asgari puan koşulunun kaldırılması,
- Yıllık cari harcamaların %20'sinin kurucu vakıf tarafından karşılanması koşulunun beşinci yıldan sonra kaldırılması.

Bu hususlara ek olarak Vakıf Üniversiteleri Birliği aşağıdaki noktaların da vakıf üniversitelerinin işleyişini kolaylaştıracağını bildirmiştir:³⁷

- 30 yaşın üzerindeki için basit bir sınav ile veya sınavsız olarak vakıf üniversitelerine kayıt olabilmek hakkı sağlanması.
- LYS'nin 1 yıl boyunca geçerli olması, Şubat ayında da üniversitelere kayıt yapılabilmesi ve ek kontenjanda taban puanlar kaldırılması.
- ABD ve Türk üniversiteleri arasındaki 2+2 şeklindeki anlaşmalara benzer, Türk üniversiteleri ile Türkiye dostları ülkelerde üniversite anlaşmaları yapılması.
- Türkiye'de yükseköğretim kurumları devlet, vakıf, özel, uluslararası anlaşmalarla oluşacak üniversiteler olmak üzere dört grup altında sınıflandırılması.

Özellikle son öneri gelecekte şirket mantığıyla yönetilebilecek üniversiteler olabileceğine işaret etmektedir. Bu durumda bile kar amacı güden ve gütmeyen kurumların ayrılmasında yapısal sorunlar yaşanabilecek, *“kar amacı güden “özel üniversiteler” bir tip olarak ihdas edilecekse bunların şirketler hukukuna göre mi kamu hukukuna göre mi bu ilkelerle bağlı olacağı da önemli bir tartışma konusu olacaktır”* (Sarıcaoğlu, 2011: 5). Dolayısıyla vakıf üniversitelerinin ve genelde Türk yükseköğretim sisteminin etkinliği için düzenlemeler yapılması ileride kurulabilecek vakıf üniversitelerinin sayısını da artıracaktır.

4. TRB1 BÖLGESİNDE VAKIF ÜNİVERSİTELERİNİN KURULABİLİRLİĞİ

4.1. TRB1 Bölgesinde Vakıf Üniversitesi Kurma Çabaları

TRB1 bölgesinde hâlihazırda dört devlet üniversitesi bulunmaktadır. Bunlar, Bingöl Üniversitesi (2007), Fırat Üniversitesi (Elazığ-1975), İnönü Üniversitesi (Malatya- 1975) ve Tunceli Üniversitesi (2008)'dir. Bu üniversitelerde sunulan dört yıllık lisans programları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

³⁷ “Vakıf Üniversitelerinin Hedefi: 2023'e kadar 575 bin Öğrenci”. <http://www.vub.org.tr/?p=501> . 12.04.2012 (Erişim Tarihi: 14.05.2012).

Tablo 4.1. TRB1 Bölgesi Üniversitelerinde Sunulan Dört Yıllık Programlar

Üniversite	Programlar						
	Fen Bilimleri	Beşeri Bilimler	İktisadi ve İdari Bilimler	Mühendislik ve Mimarlık	Tıp ve Sağlık Bilimleri	Ziraat Ve Veteriner Bilimleri	Diğer
Bingöl	- Fizik - Kimya - Biyoloji - Matematik - İstatistik - Moleküler Biyoloji ve Genetik	- Coğrafya - Tarih - Sosyoloji - Felsefe - Psikoloji - Sosyal Hizmet - Doğu Dilleri ve Edb. - İngiliz Dili ve Edb. - Türk Dili ve Edb.	- İktisat - İşletme - Kamu Yön.	- Elekt.-Elektronik - Bilgisayar - Gıda - İnşaat - Makine - Mimarlık	- Beslenme ve Diyetetik - Çocuk gelişimi - Ebelik - Fizyoterapi ve Rehabilitasyon - Hemşirelik - Sağlık kurumları Yöneticiliği	- Bahçe Bitkileri - Bitki Koruma - Biyosistem Müh. - Su Ürünleri - Tarım Ekonomisi - Tarımsal Biyoteknoloji - Tarla Bitkileri - Toprak Bil. Ve Bitki Besleme - Zootečni	- İlahiyat
Fırat	- Fizik - Kimya - Biyoloji - Matematik - İstatistik	- Batı Dilleri ve Edb. - Coğrafya - Tarih - Sosyoloji - Türk Dili ve Edb.	- İktisat - İşletme - Siyaset Bil. ve Kamu Yön. - Çalışma Ekon. Ve Endüstri İlişkileri - Uluslararası İlişkiler	- Bilgisayar - Biyomühendislik - Çevre - Elekt.-Elektronik - Endüstri - Gıda - İnşaat - Jeodezi & Fotogrametri - Jeoloji - Kimya - Makine - Mekatronik - Metalurji & Malzeme - Yazılım - Enerji Sist. - Mekatronik - Otomotiv - Yazılım (Uluslararası Ortak Lisans Programı)	- Tıp Fakültesi - Ebelik - Hemşirelik - Sağlık Memurluğu - Beslenme ve Diyetetik	- Su Ürünleri Müh. - Veteriner Hekimliği	- Eğitim Bilimleri - Teknik Eğitim - Bed.Eğt. ve Spor Eğt. - Antrenörlük - Spor Yöneticiliği - Müzik Bilimleri - Radyo-TV - Gazetecilik - Halkla İlişkiler - Görsel İletişim Tasarımı

Tablo 4.1. TRB1 Bölgesi Üniversitelerinde Sunulan Dört Yıllık Programlar (devamı)

Üniversite	Programlar						
	Fen Bilimleri	Beşeri Bilimler	İktisadi ve İdari Bilimler	Mühendislik ve Mimarlık	Tıp ve Sağlık Bilimleri	Ziraat Ve Veteriner Bilimleri	Diğer
İnönü	- Fizik - Kimya - Biyoloji - Matematik - İstatistik - Moleküler Biyoloji ve Genetik - Astronomi ve Uzay Bilimleri	- Coğrafya - Tarih - Sosyoloji - Felsefe - Batı Dilleri ve Edb.	- Ekonometri - İktisat - İşletme - Siyaset bil. ve Kamu Yön. - Maliye - Uluslararası İlişkiler	- Peyzaj Mimarlığı - İç Mimarlık - Bilgisayar - Elekt.- Elektronik - Endüstri - Gıda - İnşaat - Kimya - Maden - Makine	- Diş Hekimliği - Eczacılık - Tıp Fakültesi - Ebelik - Fizyoterapi ve Rehabilitasyon - Hemşirelik - Çocuk Gelişimi - Odyoloji	- Bahçe Bitkileri - Su Ürünleri Müh.	- Eğitim Bilimleri - Hukuk - İlahiyat - Müzik Bilimleri - Resim - Seramik - Grafik ve Tasarım - Tiyatro - Heykel - Gazetecilik - Halkla İlişkiler ve Tanıtım - Radyo, TV ve Sinema - Bed.Eğt. ve Spor Eğt. - Antrenörlük - Spor Yöneticiliği - Engellilere Egzersiz ve Spor Eğt.
Tunceli	- Fizik - Kimya - Biyoloji - Matematik - İstatistik	- Batı Dilleri ve Edb. - Doğu Dilleri ve Edb. - Felsefe - Tarih - Sosyoloji - Türk Dili ve Edb.	- Ekonometri - İktisat - İşletme - Kamu Yön. ve Çalışma - Ekon. ve Endüstri İlişkileri - Uluslararası İlişkiler - Maliye	- Bilgisayar - Çevre - Elekt.- Elektronik - Endüstri - Gıda - İnşaat - Jeoloji - Kimya - Makine	- Hemşirelik	- Su Ürünleri Müh.	

Kaynak: Üniversitelerin Web Sayfalarında belirtilen programlardır (Erişim: 27.07.2012).

Üniversitelerin buldukları şehirlere katkıları uzun vadede ortaya çıkmakta ve kurumsallaşmaları ile paralel bir rota izlemektedir. Bu anlamda üniversitelerin kuruldukları kentlere katkıları (Öztürk, Torun ve Özkök, 2011: 152);

- i) Kentsel gelir, kentsel ekonomik yapı ve işgücü hareketliliğinde iyileşmeler sağlamaları,
- ii) Konut, sağlık, iletişim ve taşımacılıkta iyileşme gibi fiziki altyapı gelişimleri,

- iii) Kültürel etkinliklerin artması, yaşam kalitesinin iyileşmesi gibi olumlu sosyal ve kültürel etkiler,
- iv) Eğitime katılma oranında artış, doğum ve ölüm oranlarında düşüş, göçün azalması gibi eğitimsel ve demografik etkiler

olarak sıralanabilir. Üniversitelerin olumlu katkıları, zaman geçtikçe üniversiteler içinde buldukları kentler ile uyum içerisinde kurumsal olarak geliştikçe ortaya çıkmaktadır. Bu gibi olumlu katkıların ortaya çıkması, nüfus artışı, sektörlerin doğal gelişmesiyle oluşan istihdam açığı gibi nedenler de kentlere ikinci bir üniversitenin kurulması için gösterilen dayanakları oluşturmaktadır. Bu nedenle, henüz genç üniversitelerin bulunduğu kentlerde ikinci bir üniversite talebinin görülmesi olasılığı yok denecek kadar azdır.

TRB1 bölgesinde de görece eski üniversitelerin bulunduğu Elazığ ve Malatya’da devlet veya vakıf statüsünde ikinci bir üniversitenin kurulması çabaları görülmektedir. Bu anlamda her iki ilde de bir kamuoyu son birkaç yıl içerisinde oluşmuştur. Dolayısıyla vakıf üniversitesi kurulabilme potansiyeli en yüksek iller olarak Elazığ ve Malatya TRB1 bölgesi içerisinde öne çıkmaktadır.

Malatya’da son zamanlarda ikinci bir devlet üniversitesi kurulması yönünde de önemli girişimler bulunduğu bildirilmektedir. Bu amaca yönelik olarak İnönü Üniversitesi’nin koordinasyonunda Battalgazi’de bulunan Tacan Yerleşkesinde bir “Tarım ve Biyoteknoloji Üniversitesi” kurulması için, İstanbul Teknik Üniversitesi’nden profesyonel bir ekibe master plan hazırlanmış ve İnönü Üniversitesi’nin kopyası olmayan, tamamen farklı bir alanda özelleşmiş, konsepti belli, maksimum 4.500-5.000 öğrenci kapasiteli ve araştırma ve uygulama ağırlıklı bir üniversite kurulması için çalışmalar hızlandırılmıştır.³⁸

Elazığ’da bildirilen olası iki adet vakıf üniversitesi kurma girişimi sonuçsuz kalmıştır.³⁹ Nitekim İl Defterdarlık kayıtlarında bu şekilde bir irtifa hakkı için başvuru yapan bir vakıf da bulunmamaktadır. Malatya’da ise, öncelikle bir başvurunun reddedildiği, ikinci olarak, irtifak hakkı bulunan bir vakıf bulunmakla birlikte, henüz YÖK’ün ilgili birimine ulaşan bir başvuru olmadığı öğrenilmiştir.⁴⁰

³⁸ Orhan Yoldaş, “Tarım ve Biyoteknoloji Üniversitesi Kurulacak”, <http://www.malatyasonsoz.com.tr/malatya/tarim-ve-biyoteknoloji-universitesi-kurulacak-h14977.html>, 10.04.2011 (Erişim 11.05.2012).

³⁹ Asaf Varol, “Saman Alevi”, <http://www.gunisigigazetesi.net/kategori.php?id=2747>, 12.11.2009 (Erişim Tarihi: 14.05.2012) ve “Elazığ’a Vakıf Üniversitesi”, <http://www.kanal23.com/h-134-b-Elaziga-Vakif-Universitesi.html>, 18.06.2008 (Erişim Tarihi: 14.05.2012).

⁴⁰ YÖK Vakıf Üniversiteleri Koordinasyon Birimi ile 28.06.2012 ve 02.10.2012 tarihlerinde yapılan telefon görüşmeleri sonucu ulaşılan bilgidir.

4.2. TRB1 Bölgesinde Olası Vakıf Üniversiteleri Kapasitesinin Analizi

Üniversite tercihinde öğrencinin sosyo-ekonomik durumu önemli bir rol oynamaktadır. Bu konuda Türkiye'deki değişik üniversiteler için gerçekleştirilmiş birçok bilimsel çalışma bulunmaktadır. Kaşlı ve Serel (2008: 99) Balıkesir Üniversitesi Gönen Meslek Yüksekokulu öğrencileriyle 2006-2007 akademik yılı için gerçekleştirdikleri çalışmada öğrencilerin Gönen'de aylık ortalama 518, 86 YTL harcadıklarını hesaplamış, ancak öğrencilerin yaklaşık %80'inin Gönen'de yaşam maliyetlerini yüksek bulduklarının söylenebileceğini de (Kaşlı ve Serel, 2008: 105) eklemiştir. Üniversitelerin bölgesel kalkınmaya yaptıkları katkıları konu alan çalışmalarında Dalğar, Tunç ve Kaya (2009: 48) Burdur ili Bucak ilçesinde bulunan üç yüksekokuldan herhangi birinde eğitim gören herhangi bir öğrencinin ayda ortalama 468,05 TL harcadığı bulgusuna ulaşmıştır. Akçakanat, Çarıkçı ve Dulupçu (2010: 171), Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencilerinden 2003, 2005, 2007 ve 2009 yıllarında elde ettikleri verileri kullanarak yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin ailelerinin ortalama aylık gelirlerinin 1661, 96 TL olduğunu ve bu ortalamanın 2003 yılına göre yaklaşık 600 TL arttığını ve 2009 rakamlarına göre ortalama öğrenci harcamasının 474 TL olarak gerçekleştiği sonucuna ulaşmışlardır. Çarık (2011) Samsun 19 Mayıs Üniversitesi öğrencilerinin öğrenci başına aylık 300-400 TL harcadıklarını ve öğrenci ailelerinin büyük çoğunluğunun 751- 2.500 TL aylık gelir aralığında bulunduğunu bildirmiştir. Dolayısıyla, üniversite öğrencilerinin çoğunun alt orta ve/veya üst orta gelir düzeyinde ailelerden geldiği söylenilebilir. Bu nedenle, kurulacak herhangi bir vakıf üniversitesinin tercih edilebilirliği, ailelerin gelir düzeylerine göre oluşturulacak fiyat ve geri ödeme politikaları ile artırılabilir. Diğer yandan, vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin en az %30'una burs sağlaması gerektiği de unutulmamalıdır.

Vakıf üniversitesi kurulma çabalarının görece daha ileri bir düzeyde olduğu Malatya'da öğrencilerin sosyo-ekonomik altyapıları, kurulması olası bir vakıf üniversitesinin belirli bir düzeyde talep edilebileceğine işaret etmektedir. Dolayısıyla, gelecekte başta Malatya olmak üzere TRB1 illerinde en az bir vakıf üniversitesinin kurulup eğitime devam edeceği söylenilebilir.

Vakıf üniversitelerinin tercih edilmesinde birinci kriter fiyattır. Eğer ailelerin ödeme gücü bu fiyatlara yetmekteyse vakıf üniversiteleri tercihinde ilk kriter sağlanmış olmaktadır. Bunun için ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerine bakmakta fayda vardır. Malatya'daki üniversite öğrencileri için yapılan bir çalışmada Bayhan (2010: 575-576) şu sonuçlara ulaşmıştır:

“Ailelerin sosyal tabaka seviyelerinin çoğunluğu; gelir, eğitim ve meslek itibarıyla orta sosyal tabakaya tekabül etmektedir. Aylık gelire göre, anne mesleğinde memur (%20) ve öğretmen (%17) oranı yüksek gelirlilerde fazla iken; düşük gelirlilerde ev hanımı oranı %96’dır. Annenin çalışma oranı gelir oranı artarken yükselmektedir. Baba mesleğinde gelir oranı artarken memur mesleği oranı artmaktadır....en yüksek gelir grubunun baba mesleğinde memur, doktor, avukat, vb. meslek oranı fazladır. Aylık gelir oranı azalırken Yurt-Kur öğrenci yurdunda kalanların oranı artmaktadır...Aylık gelir oranı artarken özel öğrenci yurtlarında kalma oranı artmaktadır”.

Bu bilgilere göre bir genelleme yapılacak olursa Malatya’da yükseköğretim görme tercihini yapan öğrencilerin çoğunluğunun potansiyel olarak orta veya düşük düzeyde fiyatlandırılmış bir vakıf üniversitesinde eğitim görme yükünü kaldıracakları söylenebilir.

Talep yönünden başka bir gösterge olarak TRB1 bölgesindeki devlet üniversitelerini tercih eden öğrencilerin sayısı da alınabilir. 2009-2010 akademik yılı rakamlarına göre TRB1 bölgesindeki üniversiteleri tercih eden ve eğitimini bu üniversitelerde sürdüren öğrenci sayıları Tablo 4.2.’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. TRB1 Bölgesi ve Türkiye’de Yükseköğretim Öğrenci ve Öğretim Elemanı Sayıları (2009-2010)

	Bingöl	Elazığ	Malatya	Tunceli	TRB1	Türkiye
Toplam Öğretim Elemanı	149	1.502	1.127	32	2.810	105.427
Mezun Öğrenci	252	4.308	3.986	191	8.737	447.132
Okuyan Öğrenci	1.618	21.102	17.997	1.192	41.909	3.322.559

Kaynak: TÜİK , “TÜİK Bölgesel Göstergeler TRB1 Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli, 2010”

Bu anlamda en fazla tercih edilen TRB1 illerinin Elazığ ve Malatya olduğu söylenilebilir. Diğer yandan, tek başına öğrenci sayıları da bir ilin veya üniversitenin tercih edilmesinde zayıf bir gösterge olarak görülebilir. Bununla birlikte, Elazığ ve Malatya illerinin sundukları sosyal imkânlar, ulaşım kolaylığı, Üniversitelerinin görece daha kurumsallaşmış olması vb. diğer nedenlerden dolayı öğrenciler tarafından tercih edildiği de göz ardı edilmemelidir.

Ancak vakıf üniversitelerine olan asıl talebi, verilen kontenjanlar doğrultusunda yaptıkları tercih sıralamasında üst sıralardaki tercihlere giremeyen aday öğrencilerin

oluşturduğu unutulmamalıdır. Bu anlamda olası TRB1 bölgesi vakıf üniversitelerinin taban puanlarını bu öğrencileri kapsayacak şekilde ayarlaması ve bu talebi karşılayacak ve belirli bir kalitede mezunlar eğitebilecek öğretim kadrosu ve programlar oluşturarak pozisyon alması etkili olabilir.

Öğrencilerin TRB1 bölgesini talep edebilirliği açısından anlamlı diğer göstergeler TRB1 üniversitelerinde okuyan TRB1 veya komşu bölge illerinden gelen öğrenci sayıları, ikinci öğretim öğrenci sayıları ve TRB1 üniversitelerinde okuyan TRB1 veya komşu bölge illerinden gelen ikinci öğretim öğrenci sayıları olabilir. 2010 yılı itibariyle ikinci öğretim öğrencilerinin örgün öğretim öğrenci sayısı içindeki payı %22,6'ya yükselmiştir İkinci öğretim öğrencileri (örgün öğretim içinde sayılmakla birlikte) yükseköğretim için örgün öğretim öğrencilerinden daha fazla bir ücreti ödemektedirler. Dolayısıyla böyle bir ücreti ödemeye istekli olmasalar dahi bu ücreti ödemeyi göze almaları açısından potansiyel olarak vakıf üniversiteleri için olan talebin bir göstergesi sayılabilirler (Tablo 4.3.).

Tablo 4.3. TRB1 Bölgesi Üniversiteleri İkinci Öğretim ve Yörelere Göre Öğrenci Sayıları¹

Üniversite	Toplam Öğrenci Sayısı	İkinci Öğretim Öğrenci Sayısı	Yörelere Göre Öğrenci Sayıları			
			Bingöl	Elazığ	Malatya	Tunceli
Bingöl²	4.350	1.525	1.853	241	75	15
Fırat	22.084	8.031	373	8.411	1.377	138
İnönü	26.259	4.900	*	*	*	*
Tunceli³	4.747	1.880	-	-	-	-

Kaynak: Üniversitelerin Öğrenci İşleri Daire Başkanlıklarınca tutulan öğrenci istatistikleri. İstatistikler telefon görüşmeleri, e-posta iletişimi ve resmi yazışmalar ile ilgili üniversitelerin Öğrenci İşleri Daire Başkanlıklarından temin edilmiştir.

Açıklamalar: 1) Toplam Öğrenci Sayıları istatistiği, Tunceli Üniversitesi dışında 2011-2012 akademik yılı sonu itibariyle mevcut öğrenci sayılarını yansıtmaktadır. Tunceli Üniversitesi istatistikleri 2012-2013 akademik yılı başlangıcında bildirilen rakamlardır. Dolayısıyla bir üstteki tablo ile karıştırılmamalıdır.

2) Bingöl Üniversitesi Yörelere Göre Öğrenci Sayısı İstatistiği 2011 yılı istatistiklerine göre dir.

3) Görece yeni kurulan Tunceli Üniversitesi Yörelere Göre Öğrenci Sayısı İstatistiği bildirmemiştir.

*: İnönü Üniversitesi'nden ilgili sayılar alınmamıştır, ancak yapılan yazışmada İnönü Üniversitesi öğrencilerinin %71,8'inin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden geldiği bildirilmiştir. Dolayısıyla, kaba bir tahminle toplam öğrenci sayısının %50'sinin bölge içinden olduğu düşünülebilir.

TRB1 bölgesinde kurulabilecek olası bir vakıf üniversitesinin öğrenci potansiyelini gösterebilecek başka bir gösterge ise, bölge içerisindeki lise düzeyinde eğitim veren özel

kurumların toplam öğrenci ve mezun sayılarına göre kurgulanabilir. Bu göstergenin temel varsayımı, özel liseye kayıtlı öğrencilerin ailelerinin çocuklarının iyi bir eğitim alması konusunda belirli bir düzeyde ücreti ödemeye istekli oldukları ve bunu yükseköğretim düzeyinde de sürdürmeye devam edecekleridir.

Tablo 4.4. TRB1 Bölgesinde Lise Düzeyinde Öğretim Veren Özel Kurumlar ve Öğrenci Sayıları (2012)

İL	KURUM SAYISI	TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI*
Bingöl	-	-
Elazığ	7	534
Malatya	7	1.203
Tunceli	2	215
TOPLAM	16	1.952

Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlükleri Özel Eğitim Şubeleri ve ilgili İl Milli Eğitim Müdürlükleri web sayfalarından temin edilen iletişim bilgileri ile her bir özel kurum ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilmiştir.

**: Öğrenci sayıları 2012-2013 öğretim yılı başı itibarıyla olup, henüz öğretim yılı başlangıcı olması nedeniyle kesin öğrenci sayıları belirlenemediğinden çoğu kurum tarafından tahmini olarak verilmiştir.*

Bölge içerisinde birbirine yakın illerden veya komşu illerden gelebilecek öğrenciler ev ile üniversite arasında günübirlik seyahat etmeyi düşünebilecekleri gibi, TRB1 illerindeki konaklama imkânlarından da faydalanmak isteyebilirler. Özellikle, Elazığ merkezli olarak Malatya ve Bingöl'e her saat başı hızlı ulaşım imkânları mevcuttur. Bununla beraber, Elazığ ve Malatya'ya üç büyük ilden ve çevre illerden karayolu, demiryolu ve havayolu ile ulaşım imkanı haftanın her günü vardır. İyi konaklama imkânları bölge dışından ve yurtdışından öğrencilerin olası vakıf üniversitesini tercih etmelerini kolaylaştıracaktır. Bu anlamda TRB1 bölgesinde özel ve KYK yurtlarının kapasiteleri ve ulaşım imkânlarının ortalamasının üzerinde olduğu söylenilebilir. Bölgedeki toplam yurt sayıları ve kapasiteleri Tablo 4.5.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.5. TRB1 Bölgesi Yükseköğretim Yurt Kapasiteleri (2012)

İL	KYK Yurtları		KYK Kapasite		Özel Yurtlar		Özel Yurtlar Kapasite	
	E	K	E	K	E	K	E	K
Bingöl	1	1	250	300	-	1	-	142
Elazığ	5	2	1.072	1.044	9*	9*	1.200*	630*
Malatya	2	9	1.620	2.868	5	4	891	1.164
Tunceli	2	1	570	584	1	1	85	85
TOPLAM	10	13	3.512	4.796	19	15	2.176	2.021

Kaynak: KYK Malatya Bölge Müdürlüğü, KYK Diyarbakır Bölge Müdürlüğü ve İl Milli Eğitim Müdürlükleri Burslar ve Yurtlar Şubeleri ile yapılan telefon görüşmelerinden elde edilen bilgiler ile düzenlenmiştir. Sayılar 2012-2013 akademik yılı başı için mevcut durumu göstermektedir.

**: Elazığ il merkezinde bulunan yükseköğretim öğrenci yurtlarının sayıları olup, henüz yeni açılan ve kapasite bildirmeyen yurtlar olduğundan öğrenci sayıları yuvarlanmıştır.*

4.3. GZFT Analizi

Önceki bölümlerde verilen bilgiler ışığında TRB1 bölgesinde bir vakıf üniversitesinin kurulması girişimlerinde aşağıdaki tabloda verilen güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditlerin (GZFT) dikkate alınması faydalı olabilir (Tablo 4.9.).

Tablo 4.6. GZFT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">- Bölgenin coğrafi konum olarak “Doğu’nun Batısında” yer alması- Genç ve Dinamik bir nüfusun varlığı- GSYH’nin Türkiye ortalamasından daha hızlı büyümesi- Bölgede lise ve daha alt düzeylerde eğitim veren özel kurumların olması- Özellikle Malatya ve Elazığ’da görece uygun özel ve devlet konaklama imkânları- Özellikle Malatya ve Elazığ’da yoğunlaşmış sosyal imkânlar- Kolay ulaşım imkânları- Gelişmekte olan sektörlerin yarattığı istihdam imkânları	<ul style="list-style-type: none">- Bölgenin olumsuz imajı- Kişi başına düşen GSYH’nin Türkiye ortalamasının altında olması- Özellikle Malatya ve Elazığ’da görece uygun ulaşım ve konaklama imkânları- Özellikle Malatya ve Elazığ’da yoğunlaşmış sosyal imkânlar- Bölge ekonomisinin daha fazla mezunu massedecek kadar gelişmiş olmaması
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none">- Konjonktürel olarak yükseköğretim sektörünün genişleme eğiliminde olması- Bölgede vakıf üniversitesi olmaması- Vakıf Üniversitelerine tanınan 49 yıllık irtifa hakkı ile bina ve arazi kullanım kolaylığı- Bölgede düşük ÖSYS yerleştirme oranı- Olası vakıf üniversitelerinde bölgede bulunmayan programların açılması- Artan bir yükseköğretim talebinin varlığı- Yurtdışında yaşayan Türk nüfusun büyüklüğü- “Arap Baharı” sonrasında Arap ülkelerinden Türk yükseköğretim kurumlarına olan büyük ilgi- Olası vakıf üniversitesinin fiyatlandırmasının geniş bir talebi karşılayacak şekilde yapılması- Burslu alınacak öğrencilerin yüksek lisans ve doktora süresince de desteklenerek kaliteli bir öğretim kadrosu yapısının oluşturulması	<ul style="list-style-type: none">- Komşu bölgelerde oturmuş vakıf üniversitelerinin varlığı- Diğer bölgelerde olan görece daha kurumsallaşmış vakıf üniversiteleri ile rekabet edilecek olması- Komşu bölgelerde yeni kurulmuş devlet üniversitelerinin varlığı- Devlet üniversitelerinin görece çok düşük fiyatlarla eğitim sunması- Kontenjanların dolmaması olasılığı- Taban puanların talebi karşılayabilecek bir şekilde ayarlanmaması- Burslu alınacak öğrencilerin batı bölgelerindeki diğer üniversitelere transfer olması olasılığı- Olası vakıf üniversitesinin benzer bölümlerinin kalite olarak bölgedeki devlet üniversitelerine ulaşamaması- Yeterli sayıda ve kalitede öğretim elemanının istihdam edilememesi- YÖS sınavının kaldırılması- Vakıfların bir sonraki yılın cari masraflarının%20’sini karşılayacak gelir üretememeleri/sağlayamamaları

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Üniversiteler evrensel bilgiyi yaymak ve daha donanımlı bireyler yetiştirmek üzere oluşturulmuş kurumlardır. Yükseköğretim görmüş bireyler günümüzün bilgi çağında kalkınma için gerekli insan sermayesini sağladıkları gibi, görmüş oldukları eğitimle içinde buldukları toplumun sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyinin yükselmesine de katkı yapmaktadırlar.

Üniversiteler kuruldukları illerin sosyal ve ekonomik hayatına olumlu katkılar yapmaktadırlar. Örneğin, 2008 yılında İnönü Üniversitesi'nin Malatya'ya olan katkısının yaklaşık 280.000 TL olduğu, 2011 yılında bu katkının yaklaşık 500.000 TL olduğu, 3 yıl sonra 40.000 öğrenci ve 1.200 öğretim üyesi ile bu katkının yaklaşık 1 Milyar TL'ye çıkacağı bildirilmiştir.⁴¹ Üniversitelerin veya üniversitelere bağlı yükseköğretim birimlerinin buldukları il veya ilçeye yaptıkları ekonomik ve sosyal katkılar üzerine birçok araştırma mevcuttur (örneğin; Kaşlı ve Serel, 2008; Dalğar, Tunç ve Kaya, 2009; Akçakanat, Çarıkçı ve Dulupçu, 2010). Bir kalkınma stratejisi olarak üniversite ve/veya yükseköğretim kurumları kurulmasının yerelde olumlu etkileri olabilmektedir. Ancak bu katkıların ortaya çıkması uzun zaman alabilmektedir. Üniversitelerin bir bölgedeki ekonomi için “sürükleyici” değil, “tamamlayıcı” unsurlar olduğu, ekonomik ve sosyal gelişmişlik açısından geri kalmış bölgelere üniversiteler kurulmasının beklenen etkiyi kısa vadede sağlamayacağı unutulmamalıdır (Öztürk vd., 2011: 146).

TRB1 bölgesinde bir vakıf üniversitesi için gerekli altyapı belirli bir düzeyde mevcut olup, yukarıda belirtilen fırsatların değerlendirilmesi ve tehditlerin etkisinin azaltılması doğrultusunda, potansiyel vakıf üniversitesi kurucularının aşağıdaki noktalara dikkat etmesi önerilmektedir:

1. Kurucu vakfın bulunduğu ilde (veya ortak bir girişimse illerde) geniş tabanlı bir katılım sağlayarak ve özellikle piyasadan dış paydaşlar veya örgütlenmeler ile olası vakıf üniversitesi fikrini tartışması gerekmektedir. Yükseköğretim ve üretim sektörleri arasındaki bağların zayıflığı Türkiye'nin genel bir sorunudur. Bölgedeki bir vakıf üniversitesi girişimi en başından bu işbirliğinin ana hatlarını çizerek, üniversite ile işbirliğinin yarattığı sinerjiyi etkin bir yenilikçi potansiyele dönüştürebilecek kanalları oluşturabilecektir. Geniş tabanlı katılımcı bir başlangıcın ikinci bir avantajı da, vakıf üniversitesinin neden kurulduğunun ve

⁴¹ “İdeolojik değil, idealist bir üniversiteyiz”, <http://www.malatyanews.com/gundem/ideolojik-degil-idealist-bir-universiteyiz-h8550.html> . 07.05.2012 (Erişim Tarihi: 11.05.2012).

il(ler)e sağlayacağı katkıların önceden anlatılarak belirli bir fikir birliğinin sağlanması ve bu şekilde müracaatın ilgili ortamlarda savunulması/sunulması için güçlü bir destek ortamı yaratılmasıdır.

2. Vakıf üniversitesi kuruluşu için bir iş planı ve fizibilite çalışması oluşturulmalı ve çalışmalar programlı bir şekilde yürütülmelidir.⁴²
3. Vakıf üniversitesi girişimleri dünyanın, ülkenin ve bölgenin ekonomik ve sosyal koşullarını ve gidişatını çok iyi analiz etmelidir. Bu anlamda;

i) Hizmet sektörü veya üretim sektörü için mi eğitim verileceğine, Türkiye'nin hangi alanlarda avantajlı ve hangi alanlarda gelişme potansiyeli olduğuna, küresel olarak hangi mesleklerin istihdam edildiğine ve hangi programların mezunlarının gelecekte küresel olarak istihdam edilebilirliğinin yüksek olduğuna dikkat edilmesi gerekmektedir. Dünyadaki akımlar başta nanoteknoloji olmak üzere elektronik ve bilgisayar teknolojileri, genetik ve biyoloji ile teknolojinin beraber kullanıldığı alanlardır. Dolayısıyla, olası bir vakıf üniversitesi girişiminde kurulması düşünülen fakülte ve bölümler arasında yukarıda belirtilen alanlardan en az birinin olması olası üniversitenin odak alanının ve eğitim kültürünün baştan belirlenmesi açısından faydalı olabilecektir. Ayrıca, geleneksel olarak dışarıya ihraç ettiğimiz mühendislik hizmetlerinin sürdürecektir inşaat, makine, elektrik mühendisliği gibi bölümler de olası bir vakıf üniversitesinde bulunmalıdır. Ancak, mühendislik bölümleri bölgedeki devlet üniversitelerinde uzun zamandan beri buldukları için, olası vakıf üniversitesinde bu bölümlerin ağırlığının görece düşük ve verilen eğitimin kalitesinin çok yüksek olması gerekmektedir. Aksi takdirde, mezunların diğer mühendislik fakülteleri mezunları ile rekabet edememesi olasılığı ortaya çıkabilir ki, bu durum olası TRB1 vakıf üniversitesinin tercih edilebilirliğini olumsuz etkileyebilir.

ii) Bölgenin sektörel açıkları veya ihtiyaçları veya işgücü ihtiyaçları da olası vakıf üniversiteleri girişimleri için gereklidir. Dolayısıyla bölgedeki sektörlerin detaylı bir analizi önemlidir. Bölgede özellikle tasarım ile ilgili alanlarda bir açık gözlemlenmektedir. Ancak, özellikle

⁴² Örnek bir iş planı ve fizibilite çalışması için Alanya Hamdullah Emin Paşa Vakfı adına gerçekleştirilen çalışma görülebilir : <http://www.alanya-bld.gov.tr/documents/alanyaukisarapor.pdf> (Erişim Tarihi: 03.08.2012).

grafik tasarım alanında yurtdışı piyasalarda iş bulma zorlukları ortaya çıktığı bildirilmektedir.⁴³ Dolayısıyla, özellikle tasarım ile ilgili alanların ileride her alanda iş bulunabilmesi için “**tasarım mühendisliği**” olarak diğer programlarla entegre bir şekilde yürütülmesi veya bu ad altında yeni bir program açılması stratejisi düşünülebilir. TRB1 bölgesi açısından sektörde eksiklikleri bulunan endüstriyel tasarım, ambalaj tasarımı, tekstil tasarımı vb. konularda tasarım mühendisleri, tekstil mühendisleri veya grafik tasarımcıları mezun edebilecek bir vakıf üniversitesi bölge için çok faydalı olabilir. Bölgede sıkça dile getirilen bir sektörel sorun ise özellikle uzmanlık gerektiren yarı-vasıflı işgücünün eksikliğidir. Olası bir vakıf üniversitesi girişiminin bu doğrultudaki talebe cevap verebilmesi için tekstil, turizm, bitkisel üretim vb. konularda önlisans eğitimi veren bir meslek yüksekokulunu da içermelidir.⁴⁴

4. TRB1 bölgesinde kurulabilecek bir vakıf üniversitesinin gelecek yıllarda da kendini sürdürebilecek düzeyde bir öğrenci sayısını hedeflemesi gerekmektedir. Kalitenin ve tercih edilebilirliğin sürdürülmesi ve belirli bir prestijin kazanılması için 5.000-10.000 öğrenci kapasiteli ve yukarıda belirtilen alanlara yoğunlaşmış küçük veya orta büyüklükte bir üniversite daha etkin bir strateji sağlayabilir.
5. Önemli bir diğer strateji ise diğer şehirlerde kurulmuş olan tematik vakıf üniversitelerinin bir kampüsünün de TRB1 bölgesinde açılması olabilir. Böylece hâlihazırda deneyimli bir üniversitenin belirli bir konu üzerinde kaliteli eğitim verebileceği bir üniversite bölgeye faydalı olacaktır.
6. Vakıf üniversitelerinin seçiminde en önemli faktör öğrencilerin veya öğrenci ailelerinin üniversite ücretlerini en az 4 yıl boyunca karşılayabilmeleridir. Dolayısıyla, olası TRB1 vakıf üniversitesi program fiyatlarının Anadolu’da bulunan veya üç büyük ilden birinde yeni açılmış vakıf üniversitelerinin fiyatlarına göre (2010-2011 akademik yılı mühendislik programı fiyatları 12.000-16.000 TL arasında, önlisans programları fiyatları 7.000-19.100 TL arasında değişmektedir),

⁴³ Caitlin Dewey, “10 worst majors for your career”, <http://money.msn.com/personal-finance/10-worst-majors-for-your-career> (Erişim Tarihi: 03.10.2012).

⁴⁴ Bu konuda Bursa Faruk Saraç Tasarım Meslek Yüksekokulu bir örnek teşkil edebilir.

olası üniversiteyi tercih edilebilir bir düzeyde tutabilecek bir miktarda ayarlanmalıdır.

7. Olası bir TRB1 bölgesi vakıf üniversitesinin tanıtımı bölge içinde, yurt içinde ve yurt dışında yoğun bir şekilde yapılmalıdır. TRB1 bölgesinden yurtdışına veya KKTC'ye yükseköğretim amaçlı çıkan kişilere yönelik olarak, eğitimlerini TRB1 vakıf üniversitesinde sürdürmeleri amacıyla yatay geçiş imkânı ve kolaylığı sağlanması önemli bir pazarlama stratejisi olabilir. Doğal olarak, eğer bireyler benzer kalitede bir yükseköğretimi, uygun fiyatlarla ve kendi ülkeleri içinde veya mesafe olarak kendi illerine yakın yerlerde alabileceklerse, büyük bir olasılıkla kendi ülkeleri içinde eğitim görmeyi seçeceklerdir. Dolayısıyla, hâlihazırda KKTC veya komşu ülkelerde eğitim gören Türk öğrenciler de potansiyel talebin başka bir boyutu olarak görülebilir. Bunun yanı sıra, sisteme girişlerin görece zor olduğu Avrupa ülkelerinde yaşayan Türk nüfusun da uygun fiyatlar ile Türkiye'deki vakıf üniversitelerini seçebileceği göz ardı edilmemeli ve bu kitleye yönelik bir pazarlama ve tanıtım stratejisi oluşturulmalıdır.
8. Özellikle son bir yıl içerisinde Arap Baharının da etkisiyle, Orta Doğu ülkelerinden Türk yükseköğretimine önemli bir talep artışı vardır. Bu talebin değerlendirilmesi ve bazı başarılı öğrencilere burs sağlanması, olası bir vakıf üniversitesi için yurtdışında da talep yaratabilir. Uluslararası öğrencilerin tatmin düzeylerini ölçen bir araştırmada sırasıyla kişisel ve mesleki gelişime üniversitenin katkısı, üniversitenin bulunduğu şehir ve kültürü, akademik durum (tanınma, üniversitenin ünü, kadro, alanlar, öğretim şekli), sosyal yaşam, üniversitenin maliyeti ve finansman koşulları ve genel olarak üniversitenin bıraktığı izlenimin etkili olduğu bildirilmektedir (van Aart, 2011: 16). TRB1 bölgesinde kurulacak olası bir vakıf üniversitesi yurtdışındaki tanıtımlarda bu noktaları da göz önünde bulundurmalıdır.
9. Olası vakıf üniversitesini tercih edebilecek potansiyel adayların sayısını çoğaltmak için, belirli bankalarla çok uzun vadeli geri ödeme planlarıyla (8-10 yıl) öğrencilere bireysel öğrenim kredisi sağlanması için anlaşmalar yapılabilir. Böylece ebeveynlerin üzerindeki mali yük azaltılacağı gibi, öğrencilerin de iş bulduktan ve kendi ayakları üzerinde durabildikten sonra geri ödemede zorlanmayacakları öğrenim kredileri üniversitenin tercih edilebilirliğini artırabilir.
10. Olası vakıf üniversitesinin en önemli odak noktası kalitesi olmalıdır. Vakıf üniversitelerine yapılan en büyük eleştiri düşük puanlı adayların kaydolduğu ve

alan/program yeterliliklerini karşılayamayan mezunlar olarak çıktı veren kurumlar olmalarıdır. Kalite ile ilgili endişelerin giderilmesi için;

- i) Alanında yurtdışında doktora yapmış ve/veya Türkiye’de prestijli üniversitelerde görev yapmış öğretim üyelerinin istihdam edilmesi,
- ii) Öğrencilerin düzeyini yükseltecek ve gerekli mesleki becerileri kolayca edinmelerini sağlayacak teorik öğretim ve izleyen stajları içeren yenilikçi eğitim sistemlerinin izlenmesi,
- iii) Belirli bir süre sonra sunulan programların akreditasyonunun sağlanması faydalı olabilir.

11. Gelecekte açılması muhtemel birçok üniversite ile beraber yükseköğretimde çetin bir rekabet yaşanacağı aşikârdır. Dolayısıyla;

- i) Öğrenim dilinin İngilizce olması ve ikinci bir yabancı dilin seçmeli olarak sunulması,
- ii) Uluslararası hareketlilik programlarının uygulanarak öğrencilere en az 1 akademik yılı yurtdışında geçirme imkânı sağlanması,
- iii) Öğrencileri iş hayatına hazırlayacak yurtiçi ve yurtdışı staj anlaşmaları yapılması,
- iv) Başarılı öğrencilere yıllık veya yarıyıllık katkı payı muafiyeti veya burslar sağlanması (kanun gereği öğrencilerin en az %15’ine tam burs sağlanması gerekmektedir),
- v) Belirli programlarda yapılacak ikili anlaşmalarla (2+2) (2 yılı Türkiye’de, 2 yılı yurtdışında) eğitim imkânı sağlanması belirli bir rekabet avantajı sağlayabilir.

12. Olası vakıf üniversitesinin en önemli rekabet üstünlüğü mezunlarının istihdam edilebilirliğidir. Bunu artırmak için sektördeki büyük firmalarla veya Ticaret ve Sanayi Odaları ile yapılacak protokollerle ve staj anlaşmalarıyla (en azından programlarını ilk 10 sırada bitiren) mezunlar için iş garantisi sağlanması etkin bir strateji olabilir.

13. TRB1 bölgesinde kurulacak bir vakıf üniversitesinin mekân seçiminin de belirli bir stratejiye göre yapılması gereklidir. Yer seçimi kararları uzun vadeli bir planlamaya göre, illerin altyapı hizmetlerinin hazır veya kolaylıkla sağlanabilir olduğu bölgelerinde ve bölge ve kentlerin kendilerine özgü şartları, gelişme eksenleri ve nüfus yoğunlukları da dikkate alınarak yapılmalıdır (Kavili Arap, 2010: 20-22). Bu anlamda, Konya’da idari, ticari ve yaşam alanlarını içeren

gelişen bir bölgede kurulan KTO Karatay Üniversitesi bir örnek teşkil edebilir (KTO, 2008: 18-19). Olası bir vakıf üniversitesinin gelişen kentsel ekonomilerin cazibe merkezlerine veya üretim merkezlerine yakın kurulmasının üniversite-sanayi işbirliğini geliştirmede de mekânsal etkileri olacağı tahmin edilmektedir.⁴⁵ Mekân seçimi yapılırken üniversite yapılanmasının Amerika Birleşik Devletleri'nde çokça uygulanan "land-grant" tipi üniversite yapılanması olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. "Land-grant" üniversiteler bölgesel bir mantıkla kurulmakta olup, bölgelerinin tarımsal ve ekonomik yapısı, sosyal refahı ve sağlık gibi temel sorunlarının çözülmesi için araştırma, plan ve stratejiler üretme ve bunların uygulanmasını kolaylaştırmak için bölgedeki ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği oluşturma gibi önemli işlemlere sahip olabilmektedirler (Erdem, 2004).

Yükseköğretim kurumlarının bölgelerin ve kentlerin kalkınmasında etkili faktörler oldukları, ancak üniversite kurulmadan önce bölgesel ve kentsel koşulların çok iyi analiz edilmesi gerektiği söylenebilir. Türkiye'de vakıf üniversitelerini düzenleyen kanun ve yönetmeliklerdeki çeşitli boşluklar her hangi bir vakıf üniversitesi kurulmadan önce göz önünde bulundurulmalı, kurulacak üniversitenin başarısız olması/tercih edilmemesi durumunda alınacak riskler önceden çok iyi bir şekilde süzülmalıdır. Aksi takdirde kurucu vakfın mal varlığı ve bütün çabaları boşa gidebilir. Bu nedenle, kurucu vakfın olası bir vakıf üniversitesini, belirli bir talep düzeyine ulaşana kadar en az 5-10 yıl sorunsuz işletebilmek için yeterli gelirleri olmalıdır.

Ülkemizde İstanbul, Ankara ve İzmir'de yoğunlaşan vakıf üniversiteleri son yıllarda Anadolu'nun sanayi ve ticaret olarak görece gelişmiş illerinde de açılmaya başlanmıştır. Burada amaç bu illerin gelişmiş ekonomilerinin talep ettiği işgücünü sağlayabilmek ve sosyo-kültürel kalkınmalarına katkı sağlayabilmektir. Ancak, son tahlilde vakıf üniversitelerinin de kendilerini yürütmek zorunda olan kurumlar oldukları ve belirli bir kaliteyi tutturmaları gerektiği unutulmamalıdır. Kısacası, sadece "üniversite açmış olmak için üniversite açmak" veya sadece yerel toplumsal hizmet amaçlı üniversite açmak gerekli etkiyi sağlamayabilir. Kurulacak bir vakıf üniversitesinin felsefesi aynı olmakla birlikte, diğer tüm üniversitelerden bazı küçük noktalarda farklılaşmış eğitim hizmetleri sunması gerekmektedir.

⁴⁵ Elazığ ve Malatya'nın Batı çıkış yolları üzerine veya her iki kent arasında uzaklık olarak optimum çözüm sağlayabilecek (örn. Kale ilçesi) bir mekan düşünülebilir.

TRB1 bölgesi açısından sadece cazibe merkezleri Elazığ ve Malatya'da vakıf üniversiteleri kurulabilir. Ancak, bu olası vakıf üniversitelerinin öğrenciler tarafından tercih edilebilmesi için gerekecek nedenleri kurucu vakıfların baştan yaratması gerekmektedir. Öncelikle bölgede veya komşu bölgelerde bulunan üniversiteleri tekrarlamamak için olası vakıf üniversitesinin uzun vadede uzmanlaşacağı alanı ve eğitim felsefesini belirlemek gerekmektedir. Talebi etkileyebilecek bir diğer etken ise sosyal ve kültürel ortamların varlığıdır. Bu ortamlar açısından TRB1 bölgesi illeri arasında açık bir dengesizlik vardır. Sosyal ve kültürel ortamlar Malatya ve Elazığ'da daha yoğun olarak toplanmış olup, bu illerde öğrenciler için daha fazla ve uygun fiyatlarda barınma ortamları olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, küçük veya orta büyüklükte ve teknoloji ve tasarım alanlarına yoğunlaşmış bir üniversitede kaliteli bir eğitim, iyi bir fiyatlandırma ile sunulabilir ve kaliteli ve istihdam edilebilir çıktılar (mezunlar) üretilebilirse TRB1 bölgesinde bir vakıf üniversitesi başarılı olabilir.

KAYNAKÇA

“2011-ÖSYS Ek Yerleştirme Sonuçlarına İlişkin Sayısal Bilgiler” (t.y.). [Erişim Tarihi: 26.06.2012]. <http://osym.gov.tr/dosya/1-58488/e/2011-osys-ek-yerlestirme-universitelere-sayisal-bilgile-pdf> .

2011-ÖSYS Yerleştirme Sonuçlarına İlişkin Sayısal Bilgiler (t.y.). [Erişim Tarihi: 26.06.2012]. <http://www.osym.gov.tr/dosya/1-58052/h/02-2011-osysyerlestirmesonuclarinailiskinsayisabilgile-pdf> .

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu (1981). *T.C. Resmi Gazete: 17506*, 06.11.1981. [Elektronik Sürüm] [Erişim Tarihi: 25.06.2012]. <http://www.yok.gov.tr/content/view/435/> .

6111 Sayılı Kanun (t.y.) (Bologna Süreci Web Sayfası Duyurusu). [Erişim Tarihi: 25.06.2012]. <http://bologna.yok.gov.tr/?page=duyurular&v=read&i=150>

AKÇAKANAT, T., ÇARIKÇI, İ. Ve DULUPÇU, M.A. (2010). “Üniversite Öğrencilerinin Buldukları İl Merkezine Ekonomik Katkıları ve Harcama Eğilimleri: Isparta 2003-2009 Yılları Örneği”. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı:22, s.165-178.

ANONİM (07.05.2012). “İdeolojik değil, idealist bir üniversiteyiz”. [Erişim Tarihi: 11.05.2012]. <http://www.malatyanews.com/gundem/ideolojik-degil-idealist-bir-universiteyiz-h8550.html> .

ANONİM (22.02.2012). “TOBB, vakıf üniversiteleri için ayrı kanun istedi”. [Erişim Tarihi: 14.05.2012]. <http://www.hurriyetegitim.com/haberler/22.02.2012/tobb-vakif-universiteleri-icin-ayri-kanun-istedi.aspx>.

ANONİM (22.05.2009). “Üniversite kurmak isteyenlere malvarlığı şartı”. [Erişim Tarihi: 14.05.2012]. <http://www.habername.com/haber/yuksekogretim-genel-kurulu-yok-21901.htm>.

ANONİM (12.04.2012). “Vakıf Üniversitelerinin Hedefi: 2023’e kadar 575 bin Öğrenci”. [Erişim Tarihi: 14.05.2012]. <http://www.vub.org.tr/?p=501> .

ARIKAN, İ. (2011), “*Türk Anayasa Hukukunda Yükseköğretim*”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BATTAL, A. (01.03.2011). “Vakıf Üniversiteleri “özel” mi?”. [Erişim Tarihi: 14.05.2012]. http://www.yeniasya.com.tr/yazi_detay.asp?id=968.

BAYHAN, V. (2010), “İnönü Üniversitesi Öğrencilerinin Sosyo-Kültürel Özellikleri ve Sorunları”, İ.Erdem (Ed.), *BİLSAM (Bilgi Yolu Eğitim Kültür ve Sosyal Araştırmalar Merkezi) Ulusal Malatya Sempozyumları-I, Bilgi Çağında Eğitim ve Malatya*, (s.571-582) [Bildiri]. Medipres: Malatya.

ÇAKIR, M.A. (2011). “19 Mayıs Üniversitesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Özelliklerinin Samsun İline Katkısı” [Bildiri], Samsun Sempozyumu 2011 [Elektronik Sürüm]. <http://www.samsunsempozyumu.org/TamMetinBildiriler.Aspix> [Erişim Tarihi: 01.10.2012].

“Devlet Vakıf Üniversiteleri Hızına Yetişemiyor” (t.y.) (16.04.2012). [Erişim Tarihi: 14.05.2012]. <http://www.uskudar.edu.tr/33-devlet-vakif-universiteleri-hizina-yetisemiyor.html>.

DEWEY, C. (03.10.2012). “10 worst majors for your career” [Kariyeriniz için en kötü 10 alan]. [Erişim Tarihi: 03.10.2012]. <http://money.msn.com/personal-finance/10-worst-majors-for-your-career>.

ERDEM, A.R. (2004), “Türkiye’de Yükseköğretim ve Değişimi”, *Üniversite ve Toplum*, Haziran 2004, 4:2. [Elektronik Sürüm] [Erişim Tarihi: 03.10.2012]. <http://www.universite-toplum.org/text.php?id=190>.

GER, M., SAYIN E., ONURLU,S. ve BAŞARIR, A.C. (2008), “Alanya Üniversitesi Stratejik Planlama ve Fizibilite Raporu”, Alanya Üniversitesi Çalışma Grubu, 2008. [Elektronik Sürüm] [Erişim Tarihi: 03.08.2012] <http://www.alanya-bld.gov.tr/documents/alanyaukisarapor.pdf>.

GÜNAY, D. ve GÜNAY, A. (2011). “1933’den günümüze Türk Yükseköğretiminde Niceliksel Gelişmeler”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), s.1-22.

GÜRSOY, S. (09.05.2012). “Vakıf üniversitelerine Kulak Verin”. [Erişim Tarihi: 14.05.2012]. <http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/gursoy/2012/05/09/vakif-universitelerine-kulak-verin>.

KAŞLI, M. ve SEREL, A. (2008) “Üniversite Öğrenci Harcamalarının Analizi ve Bölge Ekonomilerine Katkılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma”, *Yönetim ve Ekonomi*, 15(2), s.99-113.

KAYA, E. (09.05.2012). “Vakıf Üniversitesi Açmak Zorlaşıyor”. [Erişim Tarihi: 15.05.2012]. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/20515051.asp>.

KTO (Nisan 2008), “Türkiye’de Yükseköğretim, AB’ye Uyum Sürecinde Türkiye’de Yükseköğretimin Durumu ve Konya’ya İkinci Bir Üniversite İhtiyacı”. Etüd ve Araştırmalar Servisi Raporu [Elektronik Sürüm] [Erişim Tarihi:26.06.2012]. http://www.kto.org.tr/d/file/universite_rapor.pdf.

KUTHER, T. (2012). “How Much does Medical School Cost?” [Tıp Fakültesi Ne Kadar Tutar?] [Elektronik Sürüm] [Erişim Tarihi: 25.06.2012]. <http://gradschool.about.com/od/medicalschooll/f/MedSchoolCost.htm>.

OECD (Ağustos 2004), “*Internationalisation of Higher Education*” [Yükseköğretimin Uluslararasılaşması], OECD Policy Brief,. [Elektronik Sürüm] [Erişim Tarihi: 25.06.2012]. <http://www.oecd.org/education/educationeconomyandsociety/33734276.pdf>.

..... (2011), “*Education at a Glance 2011: OECD Indicators*” [Bir Bakışta Eğitim 2011: OECD Göstergeleri][Elektronik Sürüm] [Erişim Tarihi: 25.06.2012]. http://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2011_eag-2011-en.

ÖSYM (2009), *2009 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Adayların Yükseköğretim Programlarına İlişkin Tercihleri Kitabı*. [Elektronik Sürüm] [Erişim Tarihi: 26.06.2012]. <http://www.osym.gov.tr/belge/1-11668/bolum-1-universite-gruplari-ve-universiteler-toplami.html>.

ÖZGÜVEN, N. (2011), “Vakıf Üniversitesi Tercihinin Analitik Hiyerarşi Süreci İle Belirlenmesi”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:30, s.279-290.

ÖZTÜRK,S., TORUN, İ. ve ÖZKÖK, Y. (2011), “Anadolu’da Kurulan Üniversitelerin İllerin Sosyo-Ekonomik Yapılarına Katkıları”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 8 (16), s.145-158.

POLAT, T. (12.04.2012). “Vakıf Üniversiteleri Gerçeği”. [Erişim Tarihi: 14.05.2012]. <http://www.aksam.com.tr/vakif-universiteleri-gercegi-6201y.html>.

SARICAOĞLU, R. (02.05.2011). “YÖK Tarafından Yapılan 03.02.2011 Tarihli “Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılmasına Dair Açıklama”ya İlişkin Görüşler”. [Erişim tarihi: 14.05.2012]. http://www.vub.org.tr/wp-content/uploads/2012/03/yuksekogretimin_yeniden_yapilandirilmesi_rifat_saricaoglu_02_05_11.pdf.

SÖYLER, İ. (2008), “Eğitim Hizmetleri Bağlamında Vakıf Üniversitelerinin Finansal ve Vergisel Sorunları”, *Maliye Dergisi*, Sayı 154, s.52-76.

TANRIKULU, D. (Nisan 2011), “Türkiye’de Yükseköğretime Erişim: 2025 yılında Yükseköğretim Talebi Karşılanabilecek mi?”. SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) Analiz Raporu, Sayı 34.

“*Tuition Costs of Colleges and Universities*” (t.y.) [Kolej ve Üniversitelerin Kayıt Maliyetleri]. [Erişim Tarihi: 26.06.2012]. <http://nces.ed.gov/fastfacts/display.asp?id=76>.

“*Tuition Fees at European Universities*” (t.y.) [Avrupa Üniversitelerinde Kayıt Ücretleri] [Erişim Tarihi: 26.06.2012]. <http://www.mastersportal.eu/students/articles/tuition-fees-for-students-in-europe/>.

TÜİK (2011), “TÜİK Bölgesel Göstergeler TRB1 Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli, 2010”. Ankara:TÜİK

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). *T.C. Resmi Gazete: 17863 (mükerrer)*, 09.11.1982. [Elektronik Sürüm] [Erişim Tarihi: 25.06.2012]. <http://www.tbmm.gov.tr/anayasa.htm>.

“Türkiye’deki üniversiteler listesi” (t.y.). [Erişim Tarihi: 20.06.2012]. http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye'deki_%C3%BCniversiteler_listesi.

“*Ülke ülke yurtdışında üniversite fiyatları ve başvuru koşulları...*” (t.y.). [Erişim Tarihi: 26.06.2012]. <http://www.uzeyirhoca.net/2010/04/ulke-ulke-yurdsnda-universite-fiyatlar.html>.

“*Üniversite*” (t.y.). [Erişim: 11.06.2012]. <http://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%9Cniversite>.

“Üniversiteler” (t.y.) (YÖK Web sayfası). [Erişim Tarihi: 22.06.2012].
<http://www.yok.gov.tr/content/view/527/222/lang,tr/> .

Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği (2005). *T.C. Resmi Gazete: 26040*, 31.12.2005.
[Elektronik Sürüm] [Erişim Tarihi: 25.06.2012].
<http://www.yok.gov.tr/content/view/490/183/lang,tr/> .

VAN AART, J. (Ekim 2011), “*Key Influencers of International Student Satisfaction in Europe*”, Student Experience Exchange [Öğrenci Deneyimleri Değişimi] (STeXX) Projesi Raporu, Eindhoven.

VAROL, A. (18.06.2008). “Elazığ’a Vakıf Üniversitesi. [Erişim Tarihi: 14.05.2012].
<http://www.kanal23.com/h-134-b-Elaziga-Vakif-Universitesi.html>.

..... (12.11.2009). “Saman Alevi”. [Erişim Tarihi: 14.05.2012].
<http://www.gunisigazetesi.net/kategori.php?id=2747>.

VERMA, M. (2012). “Tuition costs of higher education in top eight countries” [Önde gelen sekiz ülkede yükseköğretim kayıt maliyetleri] [Erişim Tarihi: 26.06.2012].
<http://undergraduate.learnhub.com/lesson/20007-tuition-costs-of-higher-education-in-top-eight-countries> .

YOLDAŞ, O. (10.04.2011). “Tarım ve Biyoteknoloji Üniversitesi Kurulacak”. [Erişim 11.05.2012]. <http://www.malatyasonsoz.com.tr/malatya/tarim-ve-biyoteknoloji-universitesi-kurulacak-h14977.html>.

YÖK (2007a), “*Vakıf Üniversiteleri Raporu*”. [Erişim Tarihi: 25.07.2012].
http://www.univder.org/vakif_rap.pdf .

..... (2007b), “*Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi*”, Ankara: Meteksan.

..... (2010), “*Bologna El Kitabı*”, Ankara: Görsel Tanıtım.

www.webometrics.info/ . [Erişim Tarihi: 11.06.2012].